

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Bc. Viktor Smolík

Právní postavení a správa katolické farnosti, farního sboru ČCE a náboženské obce CČSH

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera

Katedra: Katedra právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): duben 2012

PROHLÁŠENÍ: Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6.6.2012

Bc. Viktor Smolík

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji tímto vedoucímu své diplomové práce **prof. JUDr. Jiřímu Rajmundu Treterovi** za jeho pomoc a odborné vedení při psaní a kompletaci, za jeho konzultace a doporučení, která mi v průběhu tvorby poskytoval. Také mu děkuji, že svým odborným zaujetím ve mně probudil zájem o tento obor.

Dále děkuji své rodině za trpělivost a lásku, kterou mi poskytovala v průběhu celého mého studia, zejména během tvorby této diplomové práce. A nakonec děkuji svým přátelům, že to celé se mnou přetrpěli.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Katolická církev.....	3
2.1. Farnost katolické církve – pojem a druhy.....	4
2.2. Zřizování, změna a zánik farnosti.....	8
2.3. Pověření duchovní správci.....	10
2.4. Ostatní duchovní správci.....	15
2.5. Další orgány farnosti.....	17
2.6. Správa majetku farnosti.....	19
2.7. Jiné právnické osoby při farnostech.....	21
2.8. Správa farnosti řeckokatolické.....	23
3. Českobratrská církev evangelická.....	26
3.1. Farní sbor.....	28
3.2. Zřizování, změna a zánik farního sboru.....	29
3.3. Struktura farního sboru a shromáždění.....	31
3.4. Staršovstvo.....	33
3.5. Představitelé sboru.....	35
3.6. Správa majetku farního sboru.....	39
3.7. Kazatelská stanice.....	41
3.8. Jeronymova jednota.....	42
4. Církev československá husitská.....	43
4.1. Náboženská obec.....	45
4.2. Zřizování, změna a zánik náboženské obce.....	46
4.3. Orgány obce, shromáždění náboženské obce.....	48
4.4. Rada starších.....	50
4.5. Revizní orgány náboženské obce.....	52
4.6. Duchovní správa.....	53
4.7. Správa majetku náboženské obce.....	55
5. Závěr.....	57
Seznam zkratk.....	59
Literatura.....	60
Abstrakt.....	64
Abstract.....	66

1. Úvod

Náboženství spojuje lidi od nepaměti. S tímto pojmem se dají spojit další dva pojmy, a to pojem víra a pravda. Lidé se za celý svůj život a celou svou existenci snaží najít pravdu. Někteří lidé ji nacházejí ve vědě, jiní ji hledají ve víře a někteří ji nacházejí ve spojení těchto dvou podob chápání světa. Spousta lidí věří v pravdu jim zjevenou skrze ústa lidí. Na tomto principu stojí víra v pochopení pravdy a na této víře potom stojí náboženství. Jak se jednotlivá náboženství vyvíjela, tak postupně se s vývojem společnosti začínala institucionalizovat, a lidé stejného náboženství se začali spojovat do církví. Církev si pro svůj život začaly vytvářet organizační struktury, pravidla pro život ve své komunitě. Každá církev je živoucí organismus, a proto potřebuje svůj způsob řízení.

Struktura jednotlivých církví se postupem času lišila v závislosti na tom, jak se vyvíjela společnost, jak se zvětšovala či zmenšovala společnost věřících, až nakonec se ustálila na základním jednotném modelu. Slovo jednotné není zcela přesné a není míněno tak, že všechny církve svou strukturou jsou stejné, ale mají jistý obdobný smysl hierarchického členění církví, zejména křesťanských. Základním smyslem členění všech křesťanských církví po celém světě je struktura dělení církve na menší komunity. Každá církev se skládá z úrovní, kdy každá tato úroveň je samostatnou institucí, která sdružuje křesťany konkrétního vyznání na daném území. V tom je základní schéma každé křesťanské církve bez ohledu na to, zda se jedná o církve východní, katolické východních obřadů, latinského obřadu, či některou z církví evangelických.

Sociologickým základem každé křesťanské církve je potom uskupení věřících na malém prostoru. Jedná se o menší komunity lidí, které mají obvykle společná místa duchovní péče a společného pastýře a které spojují základní hodnoty. James Coriden říká, že „Community is said to (1) develop a sense of belonging and loyalty,(2) empower action in common and (3) nurture values and standards for its members as a part of their moral consensus.“¹ Pro každé církevní společenství se tato základní

1 CORIDEN, A. James, *Parish in Catholic Tradition: History, Theology, and Canon Law*, Paulist Press, New Jersey, 1997, str. 6

společenství nazývají různě, jedná se o základní jednotky. To byl původní smysl, zvláště u křesťanské církve, vytvořit uzavřenou komunitu lidí, která společně hospodaří se svými duchovními statky a která má svou vlastní duchovní samosprávu. V tom je základní rozdíl křesťanské společnosti proti například pohanským komunitám starověku. Křesťanství je založeno na křesťanské obci. „Protože znal jejich smýšlení, řekl jim: „Každé království vnitřně rozdělené pustne a žádná obec ani dům vnitřně rozdělený nemůže obstát.“² Pro křesťanská společenství jsou tyto jednotky nejdůležitější.

V systému každé církve stojí nějaká ta základní jednotka. Jen se jednotlivé církve rozcházejí v tom, jakým způsobem je do církevního života zakomponována. V některých systémech je každá základní jednotka samostatnou, prakticky zcela nezávislou na zbytku církevního společenství (pro představu uveďme například baptistické zřízení), naproti tomu v jiných systémech je zanedbatelný subjekt práva, nebo dokonce sám ani subjektem práva být nemusí. Zatímco Bratrská jednota baptistů, která má u nás desítky sborů a obdobné množství kazatelských stanic, vyzdvihuje právě tyto jednotky, tak katolická církev u nás naopak vyzdvihuje apoštolskou posloupnost a s ním i vrchol této církve, zatímco to, co dělá církev církví, zůstává v této církvi opomíjeno.

Pokud je na základní jednotky v jednotlivých způsobech řízení nahlíženo zcela odlišně, pak je samozřejmě i zcela odlišný způsob ustanovování správy těchto jednotek a je zcela jiné jejich právní postavení. Je nepochybně zajímavé se podívat na způsoby fungování jednotlivých základních jednotek jednotlivých církví, jejich celkové srovnání a komentování způsobu jejich existence. To je právě předmětem této práce - srovnání právního postavení a správy základních jednotek. Protože církví jenom v České republice je poměrně velké množství, tak pro toto srovnání byly vybrány tři církve. Pro výběr bylo stanoveno několik kritérií. Tím základním kritériem bylo vybrání církví s různým modelem řízení, kde následně byly tyto církve vybrány i vzhledem ke své velikosti. Pro mé srovnání byly vybrány tři velké církve, kdy jedna má episkopálně-papální model řízení, druhá má model presbyterně synodní a ta třetí kříží model

2 Mat 12,25

episkopální a presbyterní. Konkrétně se jedná o tyto tři církve. Církev římskokatolická (76,6 / 39 / 26,8 / 10,3), Českobratrská církev evangelická (4,5 / 2 / 1,1 / 0,5) a Církev československá husitská (10,6 / 1,7 / 1 / 0,4). V závorce jsou uvedena čísla o procentuálním zastoupení věřících v letech 1950, 1991, 2001 a 2011³. Tato čísla jsou jenom orientační, neboť jsou vázána na sčítání lidu, která jsou nedokonalá. V první řadě při jejich vyplňování bylo snazší vyplnit bez vyznání, dále pak velká část lidí neznala jméno své církve správně a tudíž buď sítím propadli, nebo propadli k jiné církvi. Nicméně jsou to ta nejpřesnější data, která jsou běžně k dispozici.

2. Katolická církev

„A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na této skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou.“⁴

Katolická církev je největší křesťanskou církví na světě (pokud jde o počet členů), kterou tvoří jedna církev rozdělená do více než 20 partikulárních církví 6 různých obřadů, jejichž hlavním společným rysem je jednota církve pod společným vedením papeže. Na území České republiky působí pouze dvě - Církev římskokatolická (Církev latinská, nebo-li západní) a Církev řeckokatolická (Katolická církev východní byzantského obřadu). Pro pochopení působení farností těchto církví je ovšem nutné vysvětlit organizační strukturu v České republice, protože se na některé její instituty budu muset odkazovat.

Církev katolická má tři úrovně správy a to celou církev, místní církve a farnosti. Místní církve jsou právně základní jednotky církve. V České republice se místní církve latinského obřadu nazývají diecéze. Diecéze jsou z právního hlediska základní jednotkou této církve. V čele diecéze stojí diecézní biskup. Diecéze jsou podle Kodexu kanonického práva z roku 1983 (dále jen CIC/1983) sdruženy do svazů zvaných provincie. Provincie jsou území, v jejímž čele stojí metropolita s titulem arcibiskupa,

3 Uvedená čísla za rok 2011 vycházejí z předběžných výsledků zveřejněných Českým statistickým úřadem dne 15.12.2011

4 Mat 16,18

který je prvním mezi rovnými, a provinční koncil (sněm). Na území České republiky jsou dvě církevní provincie - Česká církevní provincie a Moravská církevní provincie. Diecéze se potom skládá z farností, které jsou sociologicky základní jednotkou církve a ty jsou diecézním biskupem sdruženy do okrskových vikariátů (na Moravě děkanátů). Místní církví byzantského obřadu je eparchie, nicméně na území ČR je zřízen pouze apoštolský exarchát, což je z právního hlediska základní jednotka řeckokatolické církve u nás. Nakonec je nutné říci, že v ČR působí Česká biskupská konference, což je sdružení všech biskupů, kteří stojí v čele některé z diecézí České či Moravské církevní provincie jako diecézní biskupové, i všichni pomocní biskupové, nebo jsou přiděleni k Apoštolskému exarchátu, tj. biskup – apoštolský exarcha i všichni jeho pomocní biskupové. Česká biskupská konference má odvozenou zákonodárnou pravomoc.⁵

Obě větve katolické církve jsou postaveny na episkopálně-papálním principu a stojí na apoštolské posloupnosti. Jsou tedy v základu stavěny ve směru od shora dolů. To sice neznamená, že by v této církvi nebyla i linie opačná, ale hlavní postavení má v této církvi ordinář, a to zejména diecézní nebo eparchiální biskup (alespoň, co se týče farností).

Církev se historicky vyvíjí od prvotní církve založené Ježíšem z Nazareta přes katolickou církev starověku, přes jednotlivá schizmata a problémy katolické církve středověku až po současnou církev. Z tohoto důvodu církevní právo této církve používá hojně privilegia a dispenze, které představují výjimky z obecných norem katolické církve, a tím pomáhají řídit „kolos“, kterým katolická církev je.

2.1. Farnost katolické církve – pojem a druhy

Farnost je základní jednotkou v katolické církvi ve smyslu, v jakém byly popsány v úvodu práce.. „Nejpozději od do tridentského koncilu platí za jediný řádný systém místní duchovní správy systém farní.“⁶ Každá místní církev je obligatorně

⁵ viz TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 152-179

⁶ HRDINA, Antonín, *Kanonické právo*, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 203

rozdělena na farnosti.⁷ „I když má společenství církve vždy také univerzální dimenzi, přece je bezprostředně a hmatatelně vyjádřeno ve farnosti. Farnost představuje konkrétní formu místní realizace církve; v jistém smyslu je to církev, která žije uprostřed příbytků svých synů a dcer.“⁸ Její základní právní úpravu lze nalézt v Kodexu kanonického práva v Knize II. - Boží lid, kde je jí věnována zejména Hlava 6 tj. farnosti farářů a farní vikářů. V následujícím textu se budeme zabývat všemi těmito pojmy, ale v této fázi nás bude zajímat pouze farnost.

„Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství křesťanů v místní církvi, svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče farářů jako jejímu vlastnímu pastýři“⁹ Je nutné si uvědomit, že slovy zákona je farnost zejména společenstvím lidí, které splňuje určité znaky. Stejně to opět deklaruje již citovaný článek 26 Dekretu o pastýřské službě biskupů *Christifideles laici*: „I když je farnost někdy chudá na členy i na statky, i když je někdy roztroušena po zeměpisně velikých plochách, anebo je zase téměř nezjistitelná v hustě osídlených městských čtvrtích, plných problémů, nikdy se nezakládá v první řadě na struktuře, území nebo budově, ale je to především Boží rodina, společenství bratří proniknutých jedním Duchem“¹⁰. Z tohoto pohledu je tedy korporací.¹⁰

Prvním podstatným znakem je trvalost. Farnost se zřizuje s předpokladem, že bude mít trvalý charakter, a není možné si představit, že by farnosti byly zřizovány a rušeny v rychlém sledu. Druhým znakem je její provázanost s místní církví. „Místními církvemi, v nichž a z nichž je jedna a jediná katolická církev, jsou především diecéze, jímž, pokud není zřejmý opak, jsou naroveň postaveny: územní prelatura a územní opatství, apoštolský vikariát a apoštolská prefektura a natrvalo zřízená apoštolská administratura.“¹¹ V českém prostředí v současnosti jako místní církve se myslí pouze diecéze, jelikož u nás žádné jiné formy místní církve zřízeny nejsou. Je nutné si uvědomit, že z právního hlediska je základem katolické církve právě diecéze a farnost je pouze její součástí. To znamená, že diecéze se dělí na farnosti, nikoliv že farnosti tvoří diecézi. Třetím znakem farnosti je její správa. Tu zákon svěřuje do rukou diecézního

7 viz CIC/1983, kánon 374 § 1

8 *Christifideles laici*, čl. 26 výňatek

9 CIC/1983, kánon 515 § 1

10 viz HRDINA, Antonín, *Kanonické právo*, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 203

11 CIC/1983, kánon 368

biskupa, ale zároveň jedním dechem dodává, že farnost má nárok na svého vlastního pastýře, faráře.

Farnost není jedinou základní jednotkou, kterou katolická církev má. Farnostem na roveň se staví kvazifarnosti. „Pokud právo nestanoví jinak, je farnosti naroveň postavena kvazifarnost, kterou je určité společenství věřících v místní církvi, které je svěřeno knězi jako vlastnímu pastýři a které vzhledem ke zvláštním okolnostem dosud nebylo ustanoveno ve farnost.“¹² Kvazifarnosti se zřizují obvykle tam, kde není pro nedostatek farníků možné zřídit obligatorní farní rady. Jedná se spíše o přechodnou záležitost a pro naši církevní oblast zanedbatelnou, přesto se u nás vyskytuje. Pro příklad uvedu Římskokatolickou kvazifarnost u kostela sv. Alžběty Praha-Kbely. Pro úplnost výkladu o základních jednotkách katolické církve je nutné dodat, že zákon též ve výjimečných případech umožňuje diecéznímu biskupovi pastorační péči i jinak, ale svazuje mu ruce tím, že je to možné pouze tam, kde není možné zřídit farnost ani kvazifarnost. Tyto duchovní správy jsou občas v českém právním prostředí označovány také za kvazifarnosti.¹³

Farnost je z hlediska práva právnickou osobou za předpokladu, že byla zřízena zákonně. To dokládá opět kánon 515 tentokrát v § 3. To znamená, že farnost je subjektem práva, má svá práva a povinnosti.¹⁴ Farnost se stává právnickou osobou již v okamžiku svého založení.¹⁵ To je opravdový průlom v kanonickém právu, protože před rokem 1983 byla farnost pouze organizační jednotkou diecéze. Tomuto uspořádání ještě odpovídá fakt, že farnost je sice svěřena faráři do vlastní pastýřské péče, ale pod vedením diecézního biskupa¹⁶, který ji zřizuje (viz kapitola 2.2.). Pokud jde o kvazifarnost, tak i ta je právnickou osobou, jelikož kánon 516 odst. 1 říká, že kvazifarnost je postavena na roveň farnosti, pokud právo neříká něco jiného a kánon 515 odst. 3, kde je upravena právní subjektivita, nic nezmiňuje.

12 CIC/1983, kánon 516 § 1

13 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 203

14 ibid., str. 204

15 viz PŘIBYL, Stanislav, Farnost v římskokatolické církvi, Pokus o pohled na reformu farní duchovní správy v Litoměřické diecézi, in Revue církevního práva 50 3/11, str. 59

16 Kánon 515 § 1 doslova používá, že farnost je společenství, „svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři, jako jejímu vlastnímu pastýři.“

Farnosti se v zásadě dělí na dva druhy. Jedná se o farnosti územní, nebo-li teritoriální, a farnosti osobní, nebo-li personální. Základním druhem farností jsou farnosti územní, tj. ty, které jsou vymezeny hranicemi konkrétního území, nebo-li „všichni křesťané katolíci, kteří mají na jejím přesně vymezeném území domicil¹⁷ nebo kvazidomicil¹⁸“,¹⁹ Do územní farnosti též patří všichni bezdomí²⁰, kteří se na území farnosti nacházejí.²¹ Existují i mapy, které přesně vymezují hranice jednotlivých farností.²² Osobní farnosti (paroeciae personales) jsou potom ty, které spojují konkrétní osoby, které se nějakým přesně daným způsobem vymezují. V CIC/1983 sice najdeme výčet, ale ten je pouze demonstrativní a týká se osob odlišného jazyka, obřadu, národnosti, či z jiného důvodu.²³ Tím jiným důvodem může být v českém prostředí například akademická obec univerzity. Je logické, že působnost osobních farností překrývá působnost územních farností, nicméně členové osobní farnosti jsou též členy farnosti územní.

Velice specifickým problémem jsou potom tzv. inkorporované farnosti. Jedná se o farnosti, které byly včleněny do nějakého řeholního řádu, respektive se jedná o přivtělení farního benefícia nějakému klášteru. „Inkorporací se v církevním právu latinské církve tradičně nazývá sjednocení majetkových podstat ve farnostech a podobných útvarech duchovní správy řízených diecézní duchovní správou s majetkovými duchovními podstatami jiných autonomních církevních útvarů.“²⁴ Farnost mohla být do klášterní správy vtělena více způsoby, pro naše území byly typické dva. Jednalo se buď iure minus pleno, kdy se do klášterního společenství inkorporovala pouze správa majetku, nebo se jednalo o iure pleno, kdy farnost byla včleněna do

17 Domicil je trvalé bydliště na území farnosti, které zajišťuje svému nositeli postavení člena farnosti viz TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zboj, Slovník církevního práva, Grada, Praha, 2011, str. 41

18 Kvazidomicil je dočasné bydliště na území farnosti, které zajišťuje svému nositeli postavení člena farnosti

19 TRETERA, Jiří Rajmund, Konfesní právo a církevní právo, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 153

20 Latinsky vagus je osoba, která nemá domicil ani kvazidomicil. Jedná se o osobu, která kočuje

21 viz TRETERA, Jiří Rajmund, Konfesní právo a církevní právo, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 153

22 viz PŘIBYL, Stanislav, Farnost v římskokatolické církvi, Pokus o pohled na reformu farní duchovní správy v Litoměřické diecézi, in Revue církevního práva 50 3/11, str. 59

23 viz CIC/1983, kánon 518

24 TRETERA, Jiří Rajmund, Reflexe pojmu farních inkorporací v novodobých dějinách církevního práva v Českých zemích, in Revue církevního práva 33 1/06, str. 8

klášterního společenství úplně včetně duchovní správy.²⁵ Je nutné si uvědomit, že v dřívější době farnost nebyla právnickou osobou, takže de iure to byl převod části práv diecéze na řeholní instituci. Současný kodex institut inkorporované farnosti vůbec nezná, nicméně byl znám již před kodexem z roku 1917, kde byl upraven. Právě kodex z roku 1917 zamezil inkorporaci farností v tom, že inkorporaci sice nezrušil, ale nadále ji umožnil jen se souhlasem Apoštolského stolce. Z toho se dá dovodit, že po roce 1917 stávající inkorporované farnosti nadále existovaly.²⁶ Nový kodex je opět výslovně nezrušil, což znamená, že i nadále existují, alespoň pokud jde pouze o inkorporaci majetkovou (nikdo nemůže být privilegia zbaven, pokud se jej sám nevzdá, nebo jej neodejme, kdo jej udělil)^{27,28} Pokud jde o inkorporovanou správu, tak zde je situace složitější. V tomto bodě musíme problematiku správy v inkorporované farnosti opustit a vrátit se k ní, až bude vysvětlena správa ve farnosti jako takové.

Velice podobně na tom jsou farnosti svěřené do správy duchovenských řeholních institutů a společností zasvěceného života.

2.2. Zřizování, změna a zánik farnosti

Pokud jde o zřizování, změnu a zánik farností, tak již z definice farnosti vyplývá, že tento akt nemůže vykonat farnost sama, ale tato činnost přísluší diecéznímu biskupovi. Zřízení a zánik farnosti jsou zřejmé termíny. Změnou farnosti se nemyslí změna jejího personálního obsazení v oblasti správy, ale změna farní základny, tedy v případě územní farnosti se myslí změna její hranice, což vede i ke změně jejích členů, v případě personální farnosti potom změna její členské základny.

Pravomoc k těmto aktům je dána diecéznímu biskupovi. „Jedině diecéznímu biskupovi přísluší zřizovat, rušit nebo měnit farnosti, a biskup nezřídí nebo nezruší

25 viz ibid., str. 11

26 viz TRETERA, Jiří Rajmund, Reflexe pojmu farních inkorporací v novodobých dějinách církevního práva v Českých zemích, in *Revue církevního práva* 33 1/06, str. 11-12

27 viz CIC/1983 kánon 79 a násl.

28 viz TRETERA, Jiří Rajmund, Reflexe pojmu farních inkorporací v novodobých dějinách církevního práva v Českých zemích, in *Revue církevního práva* 33 1/06, str. 13

farnost, ani ji značně nezmění, bez projednání v kněžské radě²⁹ Z tohoto ustanovení vyplývá jednoznačná povinnost poradit se s kněžskou radou. Kněžská rada je sbor kněží, kteří pomáhají diecéznímu biskupovi při správě diecéze. Jedná se o orgán, který má nejméně polovinu členů volených, část členů má virilních a část členů jmenovaných diecézním biskupem. Diecézní biskup je oprávněn s kněžskou radou nesouhlasit a má tedy rozhodující slovo, nicméně se nejedná pouze o formální akt, protože diecézní biskup následně musí „skládat účty“ před Apoštolským stolcem. Při změně nebo zániku farnosti je pak vhodné přednést tuto změnu pastorační radě dané farnosti.

V souvislosti s kánonem 479 se nabízí otázka, zda by zřídit, změnit, neb zrušit farnost nemohl generální vikář nebo biskupský vikář. „Z moci úřadu přísluší generálnímu vikáři výkonná moc, která právem náleží diecéznímu biskupovi, totiž konat veškerá správní jednání s výjimkou toho, které si biskup vyhradil nebo pro které právo vyžaduje zvláštní pověření biskupa.“³⁰ Obdobně je definována pravomoc biskupského vikáře. Z definice kánonu 518 nevyplývá, že by se jednalo o pravomoc vyhrazenou biskupem, ani pravomoc, kde je nutné zvláštní pověření biskupa. Kánon používá termín jedině, tedy nepřipouští odchylku, ale kánon 479 přiznává generálnímu vikáři všechny pravomoci, které nejsou vyhrazeny biskupem nebo vyžadují jeho pověření. Tuto právní nejednoznačnost je nutné řešit pomocí obecných principů práva, v tomto konkrétním případě pomocí principu *lex specialis derogat generali*, tedy zákon zvláštní má přednost před obecným. Zde je zvláštním předpisem pravomoc v oblasti farností, protože se jedná o jednu konkrétní činnost, kdežto kánon 479 je pouze obecné zmocňovací ustanovení.

Otázka zní, co se stane, pokud diecézní biskup nebude schopen rozhodovat, protože například došlo k situaci *sede impedita*, nebo *sede vacante*. O této situaci se zmiňuje CIC/1983 jen v souvislosti s personálními otázkami farností, tedy v otázkách duchovních správců³¹, nicméně CIC/1983 jedním dechem dodává: „Administrátor diecéze má povinnosti a moc diecézního biskupa, s výjimkou věcí, které podle své

29 CIC/1983, kánon 515 § 2

30 CIC/1983, kánon 479 § 1

31 viz CIC/1983, kánon 525

povahy nebo samým právem jsou z jeho moci vyňaty.³² Povahou věci jde o problematiku trvalé změny a administrátor je dočasný správce, z čehož lze dovodit, že administrátor diecéze není běžně oprávněn k takovýmto změnám.

2.3. Pověření duchovní správci

Církevní správa na úrovni farností je dvojkolejná. První kolej představuje správa duchovních záležitostí (in rebus spiritualibus) a druhá správa pak pozemských záležitostí (in rebus materialibus). První druh správy se týká správy nesmrtelných duší všech křesťanů jako jsou například svátosti (eucharistie, křest apod.), ale i záležitosti osobního charakteru, jako jsou doporučení ke studiu teologie, doporučení k přijetí do řádu apod.. Nicméně nejen z duchovních záležitostí může existovat církev, ale je nutné spravovat i pozemské statky. Pozemské statky jsou hmotné (odtud in rebus materialibus), ale také dočasné (in rebus temporalibus).

Řádným duchovním správcem farnosti je farář a to jak ve věcech duchovních, tak ve věcech časných. Je pastýřem vlastním, nikoliv delegovaným do farnosti diecézním biskupem, a vykonává správu ve svém jménu, ex offio, avšak pod autoritou diecézního biskupa.³³ Farářem ve farnosti může být pouze fyzická osoba (CIC/1983 tuto podmínku vymezuje negativně v kánonu 520 § 1), a tudíž farářem nemůže být řeholní dům a ani kapitula kanovníků.³⁴ Tato osoba má kněžské svěcení (kánon 521 § 1), vyniká pravou vírou a řádnými mravy, je obdařena horlivostí a láskou k duším a jinými ctnostmi a také má mít vlastnosti, které vyžaduje obecné nebo partikulární právo pro péči o farnost (§ 2). Tyto vlastnosti prověřuje diecézní biskup jím stanoveným postupem a to třeba i zkouškami. Farář se do funkce dostává na dobu neurčitou, „na dobu určitou ho může diecézní biskup jmenovat jen tehdy, jestliže to povoluje rozhodnutí biskupské konference.“³⁵ Česká biskupská konference vydala v tomto ohledu rozhodnutí č. 4/VI. „ČBK dovoluje (admittit) ve smyslu kán. 522 CIC/1983, aby diecézní biskup ustanovil

32 CIC/1983, kánon 427 § 1

33 viz PŘIBYL, Stanislav, Farnost v římskokatolické církvi Pokus o pohled na reformu farní duchovní správy v Litoměřické diecézi, in Revue církevního práva 50 3/11, str. 61

34 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 204

35 CIC/1983, kánon 522, výňatek

faráře na dobu určitou, zpravidla ne kratší než pět let. Po uplynutí doby, na kterou byl ustanoven farářem, jej může volně přeložit nebo znovu ustanovit na stejném místě.³⁶ Farář může být farářem jen jedné farnosti, nicméně pokud to vyžaduje nedostatek kněží, tak může farář mít péči o více sousedních farností.

CIC/1983 v kánonu 517 ovšem povoluje, tam, kde to vyžadují okolnosti, jako správce ustanovit více kněží do společné správy (in solidum). V takovémto případě všichni členové společné správy mají rovné postavení, pouze jeden z nich bude jako vedoucí řídit jejich společnou pastorační činnost. Tento kněz se označuje jako moderátor farnosti a je to on, kdo za ni odpovídá biskupovi. Této společné duchovní správě je možno svěřit jednu nebo i více farností.³⁷ Na druhou stranu tento kánon také povoluje svěřit účast na pastorační péči jáhnovi, ale třeba i laikovi nebo i společenství osob, kteří jsou v českém prostředí označováni jako administrátory in materialibus, což je dle A. I. Hrdiny nesprávné označení³⁸. V takovémto případě je však nutné ustanovit kněze, který bude řídit pastorační péči a který bude mít pravomoci faráře. Vedle těchto způsobů správy je možné ustanovit jednoho faráře ve více farnostech administrátor *excurrento*³⁹, nebo-li na vyjížděku, na dojížděku. Tzn. kněz má jako farář či administrátor sídlo v jiné farnosti a do této pouze dojíždí.⁴⁰

Jak již bylo řečeno, tak právnická osoba nemůže být farářem, nicméně kán. 520 umožňuje, aby farnost byla svěřena do pastorační péče duchovenské řeholní společnosti nebo duchovenské společnosti zasvěceného života. V takovémto případě pouze diecézní biskup (nikoliv však administrátor diecéze) umožní, aby se farnost zřídila při společnosti a jeden z kněží společnosti bude farářem⁴¹, popřípadě se svěří farnost do společné péče více kněžím (viz výše). K takovémuto aktu je nutná písemná smlouva mezi diecézním biskupem a příslušným představeným společností. V této smlouvě musí být vymezeny náležitosti plněných úkolů, dále osoby, které je budou vykonávat, a nesmí chybět hospodářské záležitosti.

36 rozhodnutí ČBK č. 4/VI. ze dne 22.9.1993

37 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 204

38 viz *ibid.*, str. 204

39 Tento termín nelze přeložit. Je odvozen z latinského *excurro* - vyběhám

40 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 204

41 viz *ibid.*, str. 204

V předcházejícím výkladu byla zmíněna problematika inkorporovaných farností. U inkorporovaných farností se stávala farářem příslušná řeholní společnost a ta si jmenovala vikáře, který tuto činnost vykonával.⁴² To již v současnosti není možné. Proto se v tomto případě de facto tato výsada omezuje na prezentační návrh na jmenování faráře podle kánonu 158 a násl. Z toho vyplývá, že příslušný vyšší řeholní představený je oprávněno navrhnout faráře z řad členů řeholního společenství a příslušný ordinář jej může schválit. V takovémto případě se ovšem nevyžaduje písemná smlouva podle kán. 520.⁴³ Člověk, který je jmenován na základě prezentačního návrhu, musí již v době návrhu být kontaktován a pokud nesouhlasí, tak musí do osmi dnů tento nesouhlas předat navrhovateli⁴⁴

Mimořádným správcem farnosti je administrátor farnosti. „Když je farnost uvolněna nebo faráři brání ve výkonu farní pastorační služby ztráta svobody, vyhnanství nebo vyhoštění, neschopnost, zdravotní nezpůsobilost nebo jiný důvod, ustanoví diecézní biskup co nejdříve administrátora farnosti, kněze, který zastupuje faráře podle kán. 540.“⁴⁵ V době, kdy podle tohoto kánonu farář již nevykonává činnost a administrátor ještě nebyl ustanoven, vykonává činnost faráře farní vikář, nejstarší podle data ustanovení, nebo není-li vikáře ve farnosti, farář určený diecézním předpisem, který má povinnost uvědomit místního ordináře.⁴⁶ Administrátor má stejná práva a povinnosti jako farář, nebylo-li stanoveno jinak, avšak nesmí činit nic, co by poškodilo faráře, a musí po skončení své služby složit faráři účty. Administrátor může být jmenován zevnitř farnosti (např. některý z farních vikářů), nebo může být jmenován na dojížděku.⁴⁷

Ustanovování faráře a jemu na roveň postaveným správcům se provádí podle

42 Vicarius actualis viz TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, Slovník církevního práva, Grada, Praha, 2011, str. 134

43 viz HRDINA, Antonín, Problém vlastnického práva k nemovitostem na tzv. inkorporovaných farách, in Revue církevního práva 1/95, str. 8-9

44 viz GÓRECKI, Edward, Obecné normy Kodexu kanonického práva Jana Pavla II., Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc, 1994, Část II., str. 57

45 CIC/1983, kánon 539

46 viz GÓRECKI, Edward, Církev se uskutečňuje ve farnosti, Matice cyrilometodějská s.r.o. 1996, str. 43

47 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 204 a 205

kánonů 522 a následujících. Z nich vyplývá, že je obsazen do funkce diecézním biskupem a v souvislosti s výše citovanými kánony, je toto oprávnění dáno i generálnímu vikáři, popřípadě biskupskému vikáři, pokud mu tato agenda byla svěřena. Obsazení se provádí pomocí svobodného udělení, pokud nemá někdo právo jej závazně navrhnout (viz inkorporované farnosti), nebo jej zvolit. Pokud má být do funkce jmenován řeholník, je k tomu nutný souhlas příslušného řeholního představeného. Ordinář je při ustanovování do funkce povinen být nestranný a jmenovat toho, koho považuje za vhodného. K tomuto účelu provede vhodná šetření a vyslechne kněží i laiky a poradí se s okrskovým vikářem v dané oblasti. Pokud do funkce ustanovuje administrátor diecéze, pak ten je oprávněn jmenovat faráře až po roce uprázdněného stolce, popřípadě je oprávněn pouze potvrzovat volby či návrhy. Farář se ujímá svých pravomocí okamžikem investitury, pokud diecézní biskup neudělí v tomto ohledu dispens od formy investitury (uvedení do funkce), v takovém případě v okamžiku platnosti dispense. Forma investitury je potom dána místním církevním právem. Místní ordinář při tom musí stanovit lhůtu, která pokud marně uplyne a farář se bez zjevného důvodu neujme svého úřadu, tak ordinář může farnost prohlásit za uvolněnou. Při tomto postupu se musí respektovat obecná pravidla daná kánony 146 -183.

Farář pozbývá svůj úřad podle kánonu 538, je-li zbaven úřadu nebo přeložen diecézním biskupem. Ten jej může zbavit úřadu nebo jej přeložit, pokud jsou k tomu kanonické důvody dané kánonem 1740 či 1741. Je-li důvodem odvolání obecný důvod podle kánonu 1740, poradí se diecézní biskup se dvěma faráři a kněžskou radou a následně faráře obeznámí s důvody „a pak mu otcovsky poradí“⁴⁸, aby se úřadu zřekl. Pokud tak neučiní, tak jej vyzve podruhé a prodlouží lhůtu. Pak teprve vydá biskup rozhodnutí. Lhůty jsou 15 denní. Pokud ve lhůtě farář vyvrací důvody, pak jej diecézní biskup vyzve k sepsání protiargumentů a následně se poradí se 2 faráři, přednostně s těmi, se kterými se radil poprvé.⁴⁹

Faráři zanikne úřad dále tím, že se zřekne ze spravedlivého důvodu tohoto úřadu a diecézní biskup jej přijme, nebo uplynutím doby, na kterou byl jmenován. Farář, který

48 CIC/1983, kánon 1742 § 1

49 viz GÓRECKI, Edward, Církev se uskutečňuje ve farnosti, Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996, str.

dovrší věku 75 let, se musí zřítí úřadu do rukou diecézního biskupa a ten rozhodne o přijetí, nebo o odložení. V případě přijetí se musí biskup o kněze postarat podle stanov ČBK. Zřeknutí se musí být písemné, nebo ústní před dvěma svědky. Obecné kánony 184 a následující o pozbytí úřadu potom přidávají jako důvody ztrátu kněžského stavu, veřejné odpadnutí od katolické víry či společenství církve, uzavření manželství byť podle světského práva. Farář též může pozbyt úřadu tím, že je zbaven úřadu jako církevní trest podle kánonů trestního práva církevního. Posledním důvodem pozbytí úřadu vyjádřeným v kánonech je potom, že řeholník je zbaven úřadu, pokud tak rozhodne jeho představený a vyrozumí o tom diecézního biskupa. Poslední důvod pozbytí úřadu není implicitně vyjádřen v právu, nicméně vyplývá z logiky věci. Jedná se o smrt faráře a uprázdnění úřadu. Je zajímavé, že pro ustanovení do církevního úřadu se výslovně vyžaduje způsobilost (kán. 149 § 1), ale v hlavě druhé se potom již implicitně neuvádí jako důvod ztráty tohoto úřadu.

Povinnosti faráře při výkonu pastorační činnosti jsou dány kánony 528 až 535, kde se vyjmenovávají povinnosti jako jsou: vyučovací povinnosti vůči dětem a mládeži, ale i všem věřícím, starost o slavení Nejsvětější eucharistie a svátosti smíření, úsilí, aby věřící byli vedeni k modlitbě i v rodinách a vědomě a aktivně se účastnili posvátné liturgie. Má povinnost navštěvovat věřící, účastnit se jejich problémů, napomínat je, věnovat lásku nemocným a umírajícím a podporovat spolky věřících. Kánon 530 potom přiznává právo křtít, biřmovat v nebezpečí smrti, konat pohřby apod. Také předává dávky do farního majetku. Nejdůležitější povinností faráře z hlediska práva je potom povinnost zastupovat farnost navenek. Farář je statutárním orgánem farnosti, i když je omezen majetkovými předpisy církve. Farář je povinován sídlit ve své farnosti pokud mu ordinář nepovolí jinak a vzdálit se smí nejdéle na měsíc v každém roce. Také je povinen sloužit každou neděli a zasvěcený svátek mši za všechny sobě svěřený lid. Farář vede farní matriky (knihu pokřtěných, oddaných a zemřelých a dále další knihy podle předpisů ČBK), spravuje farní razítko, podepisuje a opatřuje listiny razítkem, předsedá pastorační radě a naslouchá ekonomické radě farnosti.

2.4. Ostatní duchovní správci

Jak již bylo vyjádřeno výše, tak ve farnosti může působit větší množství kněží. Ti mají postavení buďto sobě rovných, o čemž bylo pojednáno v minulé kapitole, nebo si jednotliví kněží rovni nejsou. V tomto druhém případě je pouze jeden z nich pověřen správou farnosti a ostatní mu jsou dáni k ruce k výpomoci. Tyto pomocné kněže kanonické právo označuje za farní vikáře (v ČR přežívá staré označení kaplani⁵⁰).⁵¹ Tento institut souborně upravují zejména kánony 545-552.

„Když je to potřebné nebo vhodné pro náležité plnění pastorační péče o farnost, může být farář ustanoven jeden nebo více farních vikářů, kteří jako farářovi spolupracovníci a účastníci na jeho péči spolu s ním společně a pod jeho vedením pracují v pastorační službě.“⁵² Množství farních vikářů v dané farnosti není nijak omezeno, farní vikáři spolupracují s farářem a jsou mu plně podřízeni, tedy nejsou faráři postaveni naroveň. Farní vikář může být ustanoven pro celou farnost a pro veškeré činnosti, které vykonává farář v oblasti duchovní, nicméně může být ustanoven pro část farnosti (například aby sloužil ve filiálním kostele) nebo mu můžou být omezeny pravomoci tak, aby „pracoval pro skupinu křesťanů z farnosti anebo konal určitou službu v různých farnostech zároveň“⁵³ Pokud jde o první omezení, pak se v praxi může jednat například o farníky mluvící jiným jazykem, pokud jsou součástí této konkrétní farnosti. Toto ustanovení myslí na farnosti, v nichž mají domicil či kvazidomicil osoby s různými mateřskými jazyky. Druhé omezení spočívá v tom, že farnímu vikáři jsou svěřeny určité činnosti, kupříkladu oddávání.

Pro jmenování farním vikářem je nutné, aby kandidát splňoval několik podmínek. První skupina podmínek je stanovena obecně v kánonech 149 -156 jako jsou křest, způsobilost, mít vlastnosti, které se vyžadují pro daný úřad, úřad nesmí být získán svatokupectvím apod. Kandidát musí mít kněžské svěcení. Do úřadu farního vikáře svobodně jmenuje diecézní biskup. Ten je oprávněn se při tom poradit s farářem nebo

50 Termínem kaplan se v CIC/1983 myslí kněží určení pro specializovanou službu, kteří nejsou zařazeni do farní soustavy a jsou přímo podřízeni diecéznímu biskupovi, nebo speciálnímu ordináři.

51 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 205

52 CIC/1983, kánon 545 § 1

53 CIC/1983, kánon 545 § 2 výňatek

faráři a děkanem (okrskovým vikářem). Při tomto udělení se musí dbát zvláštního statutu řeholníků obdobně jako u jmenování řeholníka farářem.

Povinnosti a práva farního vikáře potom upravuje kánon 548. Ten je omezen krom příslušnými kánony také normami diecéze a listinou diecézního biskupa a nakonec instrukcemi od faráře. Farní vikáři pomáhají v celé službě, pokud listina diecézního biskupa nestanoví jinak, kromě povinnosti sloužit mši za lid. Také zastupuje faráře dle ustanovení práva. Aby však měl farář přehled, tak mu jeho vikář musí podávat zprávu o zamýšlené i konané činnosti tak, aby mohli svou činnost koordinovat. Farní vikář též vykonává všechny povinnosti nepřítomného faráře s výjimkou povinnosti sloužit mši za lid, tedy pokud není v této farnosti rozhodnuto jinak (např. není ustanoven administrátor). Při větším množství farních vikářů se funkce ujímá „nejstarší co do jmenování“⁵⁴, tedy ten, který slouží v dané farnosti jako farní vikář nejdéle.

Farní vikář má nejen povinnost rezidenční (tedy musí se zdržovat na území farnosti za stejných podmínek jako farář), ale dokonce, je-li to možné, aby žil ve farním domě ve společném životě s farářem a ostatními vikáři. Místní ordinář je oprávněn uvolnit vikáře z rezidenční povinnosti, pokud by vikář měl bydlet ve společném domě s více kněžími a pokud tím neutrpí plnění pastoračních úkolů.

Zbavit úřadu může farního vikáře diecézní biskup nebo administrátor diecéze při zachování zvláštních práv řeholníků. Nakonec v souvislosti s farním vikářem je nutné zmínit, že postavení diecézního biskupa může nahradit jak generální vikář, tak biskupský vikář, pokud to spadá do jeho pravomoci.

Již v minulé kapitole bylo řečeno, že by správu farnosti vedl laik, jáhen, nebo jejich společenství. To může nastat při nedostatku kněží. V takovémto případě je tento jedinec jmenován do pozice administrator in rebus materialibus, kdy má na starosti majetkové záležitosti farnosti. Tento administrátor je v postavení statutárního orgánu farnosti. Laikovi a jáhnovi může být též svěřena pastorační péče, ale tu mohou konat jen ve velmi omezené míře podle kanonických předpisů, vždy ale na něj dohlíží kněz, který

54 viz CIC/1983, kánon 541 § 1

má pozici administrátora. Jáhen může sloužit bohoslužbu slova i s kázáním, podávat Eucharistii, křtít a oddávat. Laik může sloužit bohoslužbu slova a podávat Eucharistii (zejména, je-li akolytou) a vyučovat (má-li katolickou misií), konat předmanželskou přípravu, přípravu ke křtu či biřmování. K asistování manželství nemají laici souhlas od ČBK a ke kázání musejí mít zvláštní povolení.⁵⁵

2.5. Další orgány farnosti

Kromě faráře a jemu naroveň postavených a jeho pomocných kněží se ve struktuře farnosti setkáváme i s dalšími správními složkami. Zejména se jedná o dvě složky a to farní radu pastorační (pastorační rada) a farní radu ekonomickou (ekonomická rada).⁵⁶

„Jestliže podle uvážení diecézního biskupa, po projednání s kněžskou radou, je to vhodné, ustanoví se v každé farnosti pastorační rada, které předsedá farář a v níž věřící spolu s těmi, kdo se ze svého úřadu podílejí na pastorační péči ve farnosti, napomáhají pastorační činnosti.“⁵⁷ Pastorační rada je tedy orgánem, který není zřizován obligatorně, ale pouze pokud o tom rozhodne diecézní biskup. V polovině 90. let minulého století tak učinila pouze Plzeňská diecéze⁵⁸, ale později ji následovaly i další diecéze. Z definice také vyplývá, že členy této rady jsou nejen všichni duchovní správci v dané farnosti, tedy farář, který předsedá radě, či mu na roveň postavený správce či farní vikář, ale také laici dané farnosti. Pastorační rada je pouze poradním orgánem faráře. Ten má vrcholnou odpovědnost za pastorační péči. Úpravu pastoračních rad CIC/1983 dává do působnosti diecézním biskupům (řídí se podle partikulárního práva)⁵⁹.

V Arcidiecézi pražské tvoří pastorační radu farář (jako předseda) a ostatní duchovní pastýři trvale připojeni k farnosti, jakož i jáhnové a laici pověřeni diecézním

55 viz TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 157

56 viz HRDINA, Antonín, *Kanonické právo*, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 205

57 CIC/1983, kánon 536 § 1

58 viz TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 158

59 viz HRDINA, Antonín, *Kanonické právo*, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 205

biskupem k pastorační péči, dále delegáti za každé církevní společenství patřící k farnosti, 2-6 členů volených členy farnosti a 2-6 členů jmenovaných farářem. Volí všichni katolíci starší 15 let a voleni mohou být všichni katolíci starší 18 let. Voleni jsou na 5 let. Rada má za úkol posuzovat otázky týkající se farnosti, radit se a nalézat řešení apod. Rada má právo vyjadřovat se k duchovní správě a také má právo na sdělení svého názoru při ustanovování faráře a obecně komunikovat s diecézí, pokud není farář schopen vykonávat svoji funkci. Rada se schází dvakrát do roka a usnášeníschopná je při nadpoloviční většině členů. Při nesouhlasu faráře s názorem většiny je farář povinen upozornit diecézního biskupa. Nejprve však musí dojít k novému projednání na další schůzi. Vedle rady působí ještě pastorační výbor, pokud to je účelné nebo pokud má rada víc jak 12 členů. Jedná se o výkonný orgán tvořený předsedou (farářem) a místopředsedou rady, jejím sekretářem a 2 dalšími členy, které rada volí. Členství zaniká uplynutím období, rezignací či smrtí a u faráře ztrátou svého úřadu. Farář může výjimečně člena odvolat a u delegátů instituce zaniká členství v radě též jeho odvoláním. Člena může odvolat též diecézní biskup, ale ten k tomu není vázán důvody ve stanovách uvedenými.⁶⁰

„V každé farnosti je ekonomická rada, která se řídí obecným právem a normami stanovenými diecézním biskupem a v níž křesťané, zvolení podle týchž norem, pomáhají faráři ve správě majetku farnosti, při zachování ustanovení kán. 532.“⁶¹ Prvním základním rozdílem ekonomické a pastorační rady je kromě náplně činnosti hlavně to, že ekonomická rada je zřizována obligatorně a je součástí správy každé farnosti. Její úprava je sice také dána do rukou místních ordinářů, ale u této rady se diecézní biskup nemůže rozhodnout, zda ji zřídit, či nikoliv, ale zřídit ji musí. Ekonomickou radu musí mít každá právnická osoba, kterou zřizuje církevní právo, popřípadě musí mít 2 ekonomické poradce. V případě farnosti ovšem tyto dva poradci nestačí, nestanoví-li diecézní biskup něco jiného.

V Arcidiecézi pražské tvoří ekonomickou radu farář jako její předseda, 1 člen pastorační rady, kterého si rada zvolí, a 2 – 4 členové jmenovaní farářem, kteří jsou

⁶⁰ viz Stanovy pastoračních rad farností Arcidiecéze pražské

⁶¹ CIC/1983, kánon 537

bezúhonní a mají zkušenosti v oboru ekonomie a práva. Jmenování jsou na 3 roky a mohou být jmenování nejvýše dvakrát, výjimku povoluje ordinář. Členy nemohou být účetní, ekonom farnosti a ani příbuzní faráře. Farní rada nemusí být sestavena pro všechny farnosti, ale postačuje pro celý obvod, v němž farář působí. Členové zachovávají mlčenlivost a pečují o majetek pečlivě, svědomitě a obezřetně. Rada má zejména kontrolní pravomoci, má za úkol pomáhat při získávání dotací, posuzuje nutnost výdajů apod. Schází se nejméně čtyřikrát ročně a usnášeníschopná je při účasti alespoň poloviny svých členů. Z jednání se pořizují zápisy, kam se zapisuje i opoziční stanovisko, tzn. menšinové nebo i většinové, se kterým nesouhlasí farář. Členy rady může odvolat z taxativních důvodů farář, nebo je může odvolat diecézní biskup, který je oprávněn celou ekonomickou radu odvolat. Mandát členům ekonomické rady nezaniká při uprázdnění úřadu faráře.⁶²

2.6. Správa majetku farnosti

Správa farního majetku je z hlediska právního mnohem podstatnější než správa duchovních záležitostí v dané farnosti a to i přes to, že logická struktura kodexu kanonického práva upřednostňuje správu duchovní. To lze doložit v první řadě tím, že kodex v pasáži o farnostech materiální stránku upravuje minimálně, a proto její úpravu je nutné hledat v obecných pasážích o církevním majetku, které jsou zařazeny až v knize páté, tedy v kánonech 1254 a následujících.

Farnost je subjektem práva, a tudíž je i subjektem práva majetkového. Je oprávněna vlastnit, jakož i se zavazovat a to podle zásady „Existuje tolik subjektů vlastnického práva, kolik je právnických osob.“ Církevní majetek není žádným společným vlastnictvím, ale je to souhrn majetků jednotlivých církevních právnických osob pod „nejvyšším řízením papeže.“⁶³

„Správa církevního majetku přísluší tomu, kdo bezprostředně řídí osobu, které ten majetek patří, pokud jinak nestanoví partikulární právo, stanovy nebo zákonný

62 viz Stanovy pro ekonomické rady farností Arcidiecéze pražské

63 viz HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 253

obyčej; přitom se zachovává právo ordináře zakročit v případě nedbalosti správce.⁶⁴ Z tohoto ustanovení jednoznačně vyplývá, že správcem církevního majetku farnosti je farář, respektive osoba mu postavená na roveň. Na faráře přechází správa majetku až v souvislosti s investiturou do funkce. Tomuto nástupu musí předcházet slib do rukou ordináře, kde se ve své podstatě správce zavazuje vykonávat správu s péčí řádného hospodáře, a následně musí provést patřičnou inventarizaci majetku.

Farář je statutárním orgánem farnosti, tj. zastupuje ji navenek ve všech právních otázkách. Z toho vyplývá, že i při správě majetku zastupuje farnost navenek.⁶⁵ Je při své činnosti omezen normami církevního práva a směrnicemi ordinářů vydaných podle kánonu 1276 § 2. Farář je povinen vykonávat správu nad majetkem jenom v mezích řádné správy. Limity řádné správy jsou dány stanovami právnické osoby a nejsou-li, určuje je diecézní biskup po poradě s ekonomickou radou diecéze. Pokud farář chce překročit tyto limity, pak je povinen si vyžádat předchozí souhlas ordináře. Pokud jde o převod majetku církve na jinou osobu, je farář limitován kánonem 1292, ze kterého vyplývá, že převod může provést pokud nepřekročí dolní limit. Při jeho překročení rozhoduje diecézní biskup pro projednání s diecézní ekonomickou radou a sborem konzultorů, pokud by však měl překročit tento převod limit horní nebo šlo o darované věci ze slibu (*ex voto*), či o věci umělecky nebo historicky cenné (*pretiosa*), pak musí mít diecézní biskup souhlas Apoštolského stolce.⁶⁶ Dle Obecně závazného nařízení ČBK ve věcech správy církevního majetku (Č. j. 780/2001) je dolní limit stanoven na 10 milionů korun a horní na 40 milionů korun.

Farář je povinen jednat s péčí řádného hospodáře. Porušení této péče, která vede k velké škodě, je důvodem pro zbavení úřadu za předpokladu, že ji nelze napravit jinak. Farář je vázán péčí jak faktickou, tak i právní ve smyslu povinností vyplývajících ze světského práva. Musí řádně vést účetnictví, včas platit veškeré závazky farnosti a na druhou stranu všechny pohledávky musí vymáhat. K podání žalob k světským soudům musí mít farář písemné dovolení svého ordináře.⁶⁷

64 CIC/1983, kánon 1279 § 1

65 viz HRDINA, Antonín, *Kanonické právo*, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, str. 204

66 viz TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfésní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 274

67 viz *ibid.*, str. 274

Pokud jde o pronájem církevního majetku, pak CIC/1983 odkazuje faráře na rozhodnutí příslušní biskupské konference, tzn. že farář k písemné smlouvě potřebuje přivolení ordináře a musí o tom informovat druhou smluvní stranu. To neplatí, pokud pronajímá nemovitost na dobu kratší 1 roku, nebo movitou věc, jejíž pořizovací cena je menší 20 000 Kč.

Ekonomická rada oproti faráři je orgán, který mu pomáhá při správě majetku dle stanov v příslušné diecézi. Její rozhodovací pravomoci jsou nulové, pouze se vyjadřuje k zamýšleným činnostem. Vyjádření ovšem není souhlas. Vedle ekonomické rady má farář k dispozici účetní pro všechny své farnosti, popřípadě pro každou farnost zvlášť. Účetní může být pro celý okrskový vikariát společný. Účetní se mohou zaměstnávat podle práva světského, přičemž jako jiní zaměstnanci církve musejí dostávat spravedlivou mzdu.

2.7. Jiné právnické osoby při farnostech.

V souvislosti s dřívější úpravou farností je nutné si uvědomit dvě důležité souvislosti. Za první farnosti nebyly právnické osoby a za druhé nebylo přímé finanční zajištění duchovenstva povinností církve. Z těchto předpokladů bylo tedy nutné zajišťovat finance pro potřeby kněží a farností jinak. Z těchto důvodů dříve byly zakládány jiné právnické osoby, které zajišťovaly tyto služby. Konkrétně se jednalo o kostely a obročí (beneficia).

Kostelem se rozuměla právnická osoba, která měla na starosti veškeré financování oprav kostela. Majetek kostela se potom označoval za majetek zádušní (bona fabricae) a jednalo se o majetek nemovitý jako jsou polnosti, lesy, ale také o majetek movitý či obligace, například tzv. zádušní krávy. Tento majetek byl prvním majetkem, který se použil při opravách, následoval majetek patrona a následně teprve těch, kteří měli výhody. Farníci pouze přispívali na opravy majetku.⁶⁸ „Majetkovou

⁶⁸ viz CZERNIN, Jan, Majetková práva obročí, záduší a kostelů v minulosti a jejich transformace dnes, in Revue církevního práva 6 1/97, str. 15

podstatu kostela jako právnické osoby tvoří chrámová budova s vybavením, kultovním příslušenstvím, ale také hospodářský (kapitálový) majetek, jehož výnosy slouží k financování nákladů spojených se stavební údržbou chrámové budovy, ale i provozních nákladů bohoslužeb; dále sem patří i jiná majetková práva (věcná břemena, závazky ve prospěch kostela).⁶⁹

Obročím, nebo-li beneficium (bona beneficium), je právnická osoba, která měla za úkol zajistit živobytí duchovním, tedy konkrétně faráři. Její majetek mohl být stejně jako zádušní majetek nemovitým i movitým. Do obročí patřil i nemovitý majetek sloužící hospodářským účelům – dotace rurální. „Konkrétně se jednalo např. o biskupskou rezidenci, budovu fary, hospodářské budovy, les, pole, důl, movité věci jako nábytek a jiný inventář, příslušenství hospodářství, cenné papíry, peníze, věcná práva k věci cizí, pravidelné příspěvky určité rodiny, obce, státu, určitá dobrovolná plnění.“⁷⁰

Obročí se dělila podle velkého množství způsobů např. podle toho, komu byla přidělována, na světská (přidělována byla diecézním duchovním) a řeholní, podle sídelní povinnosti atd.. Beneficium bylo podmínkou pro zřízení nové farnosti s výjimkou, že zajištění duchovního bylo možné zajistit jinak.⁷¹ Pokud měl farář i jiné příjmy než z obročí, musel přebytečné příjmy uvolňovat chudým. Je nutné si uvědomit, že beneficiát majetek pouze přebíral a dočasně užíval a musel dbát na jeho zachování v míře stejně jako při svém nástupu, tedy je nesměl zcizovat a ani nesměl dopustit uzurpaci beneficia jinou osobou. Výnosy, které beneficiát nespotřeboval, měl vynaložit zpět na potřeby církve, zbožné účely. Již v dobách barokních musel farář inventarizovat majetek beneficia.⁷²

Je nutné si uvědomit, že dříve vedle farností existovaly dvě právnické osoby. Tyto osoby byly striktně odděleny od samotné farnosti, která v té době sama právnickou osobou nebyla.⁷³ Dnes tyto osoby není nutné v církvi udržovat, takže současný kodex se

69 *ibid.*, str. 16

70 viz CZERNIN, Jan, Majetková práva obročí, záduší a kostelů v minulosti a jejich transformace dnes, in *Revue církevního práva* 6 1/97, str. 17

71 viz *ibid.*, str. 17

72 viz PUMPR Pavel, Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století, Matice Moravská, Brno, 2010, str 127 a následující

73 Právnickou osobou byla diecéze a farnost byla jen její administrativní částí

již o nich nezmiňuje kromě dále uvedených zmínek o obročích. Z dikce kánonu 4 a z faktu, že nový kodex tyto osoby nezrušuje, se dá dovodit, že tyto právnické osoby nadále existují. Není sice možné, aby nadále tyto osoby vznikaly, nicméně ty staré při své existenci trvají. „Biskupské konferenci přísluší, aby vhodnými normami, dohodnutými a schválenými Apoštolským stolcem, v zemích, kde jsou ještě obročí ve vlastním smyslu, řídila tak, aby výnos a pokud možno i sama majetková podstata obročí přešla pozvolna v zařízení podle kán. 1274 § 1.“⁷⁴ Je tedy doporučeno biskupským konferencím, aby převedly zbývající obročí do fondu, ze kterého se zajišťují potřeby duchovních (*missa communis*). Česká biskupská konference to prozatím neudělala.

Dnes existence až tří právnických osob při jednom společenství (farnost, obročí a kostel) může způsobovat problémy v tom, že nemusí vždy být jasné, kdo je jednající stranou, jelikož všechny tyto osoby zastupuje navenek farář *ex lege*. Navíc zde existují osoby, které duplicitně zajišťují obdobnou činnost, a proto jsou zbytečné. Tyto právnické osoby se evidují ve speciálním seznamu Ministerstva kultury. Dnes majetková podstata těchto osob spočívá ve vlastnictví kostela (ať už farního, při kterém se nalézá sídlo farnosti, nebo filiálního) popřípadě farního domu, ale v souvislosti s církevními restitucemi by jim měl patřit majetek mnohem větší. Z hlediska zastupování jsou tyto historické osoby zastupovány farnostmi, při kterých existují, a tudíž je zastupují faráři.⁷⁵

Paradoxní je, že většina majetku církve dnes patří buďto do obročí nebo kostela či záduší. Převod majetku na farnosti byl velmi individuální a zanedbatelný i když se jedná o „historické právnické osoby“. Jako důvod uvádí Czernin problémy s právním nástupnictvím v souvislosti s restitucemi majetku.

2.8. Správa farnosti řeckokatolické

V souvislosti se správou katolické farnosti bychom se alespoň krátce měli

⁷⁴ CIC/1983, kánon 1272

⁷⁵ viz CZERNIN, Jan, Majetková práva obročí, záduší a kostelů v minulosti a jejich transformace dnes, in *Revue církevního práva* 6 1/97

zabývat otázkou řeckokatolických farností, které jsou součástí katolické církve. Řeckokatolické farnosti jsou upraveny v Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium dále jen CCEO. Na počátku výkladu je nutné se zmínit, že v rámci této části se bude hovořit mimo jiné i o eparchiích a eparchiálních biskupech, kteří jsou na roveň postaveni diecézním biskupům. V ČR v současné době nemáme žádnou eparchii, ale je zde zřízen exarchát. „Všechno, co je v právu stanoveno o eparchiích nebo o eparchiálních biskupech, platí též o exarchátech nebo o exarších, pokud právo výslovně nestanoví jinak anebo to nevyplývá z povahy věci“⁷⁶ Bude-li někdy v následujícím textu zmíněna eparchie nebo eparchiální biskup, pak tuto činnost v konkrétní rovině vykonává exarchát či exarcha. Do budoucna se předpokládá povýšení Apoštolského exarchátu na eparchii, ale zatím k tomu nedošlo.

Na úvod je nutné konstatovat, že správa řeckokatolická se prakticky neodlišuje od správy římskokatolické farnosti. Farnost je opět považovaná za společenství lidí v eparchii, které je svěřeno do pastorační péče faráři. Opět lze konstatovat, že farnost je primárně územní, ale po poradě s kněžskou radou může eparchiální biskup zřídit i osobní farnost pro určitou národnost, jazyk, či církev *sui iuris* či i z jiného důvodu, a také platí, že členové osobních farností patří i do působnosti farností územních.⁷⁷ Zřizování, změnu a zánik farnosti CCEO dává do rukou eparchiálního biskupa, kterého pouze omezuje na poradu s kněžskou radou, což je totožné se správou římské farnosti. Farnost je právnickou osobou, tedy má právní subjektivitu. Jmenování faráře provádí eparchiální biskup, který svobodně jmenuje na dobu neurčitou fyzickou osobu. Na rozdíl od římskokatolického faráře, který na dobu určitou může být jmenován, pokud to umožňuje rozhodnutí biskupské konference, tak řeckokatolický farář může být jmenován na dobu určitou z taxativních důvodů kánonu 284 § 3 CCEO. Jedná se o situaci, kdy je do funkce faráře jmenován řeholník (jeho jmenování opět musí odsouhlasit jeho řeholní představený), jmenovaný písemně souhlasí. Dále je možné jej jmenovat na dobu určitou ve zvláštních případech po souhlasu Sboru eparchiálních poradců nebo pokud to právo církve *sui iuris* dovoluje. Po faráři se vyžadují stejné

⁷⁶ CCEO, kánon 313

⁷⁷ viz DVOŘÁČEK, Jiří, Dřívější a současná úprava postavení faráře ve východních katolických církvích – Srovnání postavení podle kánonů 279-294 CCEO a kánonů 489-510 *Motu proprio* „*Cleri sanctitati*“, in *Revue církevního práva* 28 2/04, str. 96

mravní a osobní předpoklady jako po faráři římskokatolickém a vyžaduje se i nestrannost při jeho jmenování. Rozdíl je v tom, že faráři řeckokatoličtí mohou být ženatí a tudíž právo pamatuje i na tento případ a vyžaduje, aby manželka a děti měly některé stejné předpoklady jako se vyžadují od faráře. Při jmenování má administrátor eparchie stejné postavení jako administrátor diecéze.

Farář má v principu jednu farnost, ale CCEO připouští i více sousedních farností, pokud se církvi nedostává duchovních. Správu více kněží v jedné farnosti kodex připouští, ale již nechává jejich přesné postavení na právu církve sui iuris. Farář vykonává svůj úřad až od převzetí, ale stává se jím při svém jmenování. Pastorační povinnosti faráře jsou obdobné jako u římskokatolického faráře a jsou ustanoveny v kánonech 289 a 290. Farář je statutárním orgánem farnosti. Stejně jako římskokatolický farář má i tento sídelní povinnost, které se může zprostit se svolením ordináře tím, že bude bydlet ve společném církevním domě. Má také právo na dovolenou.

Pokud jde o farní rady, pak i CCEO přiznává jejich existenci, ale nechává na právu každé církve, aby určila kolik a které. Apoštolský exarchát vytvořil stanovy pro farní pastorační radu, která „vypomáhá knězi v takových činnostech, které mohou lépe vykonávati zodpovědní a horliví laici.“⁷⁸

Farář přestává být farářem z rozhodnutí biskupa (přeložení nebo odvolání), nebo uplynutím doby, smrtí, či zřeknutím se úřadu do rukou biskupa. Pokud farář dosáhne 75 let věku, pak se zřekne úřadu a biskup rozhodne, zda se jeho zřeknutí odkládá, či nikoliv. Pokud farář nemůže vykonávat svůj úřad, pak jej vykonává správce farnosti, který má postavení administrátora římskokatolické farnosti.

Farnost ve své správě může mít další kněze, kteří vykonávají činnost farského vikáře. Farský vikář s nejstarším svěcením vykonává úřad správce farnosti, je-li to zapotřebí. Farský vikář má obdobné postavení římskokatolickému farnímu vikáři.

Farnost může být svěřena též řeholnímu domu. Je zde také vyžadovaná smlouva mezi eparchiálním biskupem a příslušným řeholním představeným, kde se stanoví, kdo

78 Stanovy (farní pastorační rady Apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve v ČR)

bude farářem a jaké bude mít farář povinnosti.⁷⁹

Z předcházejícího nástinu řešení CCEO správy farnosti je zřejmé, že řeckokatolická farnost je s drobnými odchylkami ve své podstatě stejná jako farnost římskokatolická. Je to dáno společnou centralistickou myšlenkou obou větví téže církve.

3. Českobratrská církev evangelická

Druhou rozebíranou církví je Českobratrská církev evangelická, dále jen ČCE, která je sjednocenou protestanskou církví v České republice. Sama o sobě říká: „Evangelická církev se hlásí do společenství reformačních církví. Navazuje na tradice České reformace, na hnutí husitské, církev podobojí i Jednotu bratrskou, na církve evangelické augsburského i helvétského vyznání, povolené v našich zemích tolerančním patentem v roce 1781.“⁸⁰ Jedná se tedy o reformační církev, která vznikla sjednocením dvou církví v roce 1918 a to konkrétně evangelické církve augsburského a helvétského vyznání, a to po rozhodnutí generálního sněmu obou církví, který se konal 17. a 18. prosince 1918. První synod církve se potom sešel až 21. až 25. února 1921. Církev tedy konkrétně navazuje na reformaci podle Martina Luthera a Jana Kalvína. Dále sjednocuje potomky starých utrakvistů, kteří byli definitivně zakázáni Obnoveným zřízením zemským (1627) a následně v Tolerančním patentu (1781) nebyla jejich církev povolena. Dále navazuje na starou Jednotu bratrskou.

Na úvod pojednání je vhodné se zběžně zabývat i vyznáním této církve. Na to poukazuje již jednou citovaná preambule církevního zřízení (dále jen CZ ČCE): „Českobratrská církev evangelická, stručně zvaná Evangelická církev, vyznává víru v Boha Otce, Syna a Ducha svatého, která ji spojuje s křesťany všech vyznání a všech dob.“⁸¹

Církev se v základních dogmatech váže na první církevní koncily ve starověku.

79 viz DVOŘÁČEK, Jiří, Dřívější a současná úprava postavení faráře ve východních katolických církvích – Srovnání postavení podle kánonů 279-294 CCEO a kánonů 489-510 Motu proprio „Cleri sanctitati, in Revue církevního práva 28 2/04, str. 97

80 CZ ČCE – Preambule

81 ibid.

Věří v trojjedinost Boha, věří v lidskou a božskou podstatu Ježíše Krista. Věří ve všeobecné kněžství veškerého pokřtěného lidu. Jinými slovy to znamená, že každý člen této církve je v očích církve knězem, což je zásadně v rozporu s hierarchickým kněžstvím katolické církve, která věří, že hierarchické kněžství je svátostí. Tím se dostáváme k dalšímu základnímu rozdílu v dogmatickém pojetí. Zatímco církev katolická vyznává sedm svátostí, tak ČCE vysluhuje pouze dvě svátosti - svátost večeře Páně a svátost křtu. Obě se opírají o biblická ustanovení.

Evangelická církev je církev presbyterně synodní. „Výraz presbyterní je odvozen od slova presbyter - tedy starší, neboť vedení příslušného sboru vykonávají zvolení starší; výraz synodní vystihuje skutečnost, že církevní moc je rozdělena mezi farní sbory a nejvyšší instituce.“⁸² Presbyter, nebo-li starší, je osoba, která v životě obce vykonává správní činnost, ale, a v tom se evangelická církev liší od katolické, je osobou, která může být duchovním, ale nemusí, a dokonce povětšinou není.

Nyní je nutné se zabírat organizační strukturou církve. Jak již bylo naznačeno v úvodu této práce, tak organizační struktura je hierarchická a to konkrétně trojúrovňová. Základní úrovní církve je farní sbor. Farnosti se sdružují ve 14 seniorátních sborech, které se nakonec sdružují v povšechný sbor. Každý sbor má soustavu svých orgánů, kterými vykonává svou činnost. Platí základní pravidlo, že člen orgánu každého vyššího sboru musí také být členem sboru nižšího.⁸³ Vedle těchto základních sborů si církev pro své účely zřizuje další orgány, zejména diakonii, která má na starosti sociální služby, a Jeronymovu jednotu, která pomáhá farním sborům s opravami kostelů a s opravami součástí kostelů. Předmětem této práce jsou sice pouze farní sbory, ale pro pochopení práva těchto sborů budeme potřebovat i některá ustanovení z regulace těchto vyšších orgánů.

82 HRDLIČKOVÁ, Hana, Proměny řízení v Českobratrské církvi evangelické, in Revue církevního práva 2/95, str. 91

83 viz CZ ČCE - § 7 odstavec 5

3.1. Farní sbor

Zatímco v církvi katolické to je farnost, tak ČCE se rozhodla pro označení, které mnohem více přibližuje fakt, že se jedná o shromáždění lidí, a základní jednotka se jmenuje farní sbor. CZ ČCE definuje farní sbor takto: „Farní sbor (stručně sbor) je základní církevní jednotkou spojující v určitém obvodu členy církve v obecnství Slova a svátostí, víry a života, jakož i ke službě a práci při společných duchovních a církevních úkolech, schopnou hospodářsky zabezpečit své potřeby a podílet se na hospodaření celé církve.“⁸⁴ Již z definice vyplývá územní princip, na kterém stojí. Na rozdíl od farnosti nemůže být farní sbor osobní. Farní sbor má právní subjektivitu vyplývající z CZ ČCE § 4.

„Církevní sbory mají právo i povinnost konat bohoslužebná i správní shromáždění, povolávat kazatele, pečovat o křesťanský život i o duchovní a všeobecné vzdělání členů a pracovníků církve, konat dílo křesťanské lásky, volit církevní orgány, ustanovovat zaměstnance, usnášet se na sborových řádech, vybírat k úhradě svých potřeb od svých členů příspěvky a konat sbírky, nabývat movité i nemovité jmění a spravovat je.“⁸⁵ Je tedy zřejmé, že práce, povinnosti a smysl farních sborů je obdobný jako u všech ostatních stupňů v církvi.

Farní sbory se spojují do seniorátních sborů. Nejdůležitějšími orgány seniorátního sboru jsou konvent jakožto zákonodárny orgán, seniorátní výbor jakožto orgán moci výkonné a dva představitelé, konkrétně senior (představitel duchovní) a seniorátní kurátor (představitel laický). Seniorátní sbory potom tvoří povšechný sbor a jeho správními orgány jsou synod jako orgán zákonodárny, synodní rada jako orgán výkonný a jeho představitelé, synodní senior (představitel duchovní) a synodní kurátor (představitel světský). Správa ČCE je trojstupňová, kde se jednotlivé úrovně správy vzájemně ovlivňují, a protože bude většina těchto termínů použita v následujícím textu, je nutné je v tomto místě zařadit.

84 CZ ČCE - § 19 odst. 1

85 CZ ČCE - § 4 odst. 2

3.2. Zřizování, změna a zánik farního sboru

Základním problémem je jakým způsobem je možné farní sbor zřídít, ale na druhou stranu i jak jej zrušit. V případě katolické církve jsou tyto činnosti autoritativně rozhodované diecézním biskupem. V případě ČCE je situace poněkud složitější. Základní ustanovení pro tuto činnost nacházíme v CZ ČCE „Farní sbory a senioráty zřizuje, slučuje nebo ruší synod.“⁸⁶ a „Změny sídel farních sborů a změny jejich hranic v rámci seniorátu schvaluje konvent.“⁸⁷

Pokud jde o zřizování farních sborů, tak rozhoduje synod. Synod je, na rozdíl od diecézního biskupa, orgán kolektivní, konkrétně se jedná o sbor poslanců celé církve zastupující všechny senioráty církve. Nicméně synod nemůže pouze na základě svého uvážení rozhodovat, ale pouze pokud mu přijde návrh na zřízení nového farního sboru. „Farní sbor může být zřízen synodem tam, kde se členové církve bydlící v obvodu přesně ohraničeném dohodnou o zřízení nového sboru a o jeho sídle a doloží synodu:

1. že si většina z nich nový sbor přeje
2. že nový sbor je po stránce finanční zabezpečen“⁸⁸

Je zřejmé, že sbor zakládají jeho budoucí členové, nikoliv autorita. Ta pouze potvrzuje jejich vlastní rozhodnutí. Žádost je nutno poslat synodu prostřednictvím konventu a jeho výkonného výboru, seniorátního výboru. Tyto orgány střední církevní správy dodávají pro synod své připomínky. Pokud jsou tyto podmínky splněny, tak synod zkontroluje, zda zřízením nového sboru ekonomicky neutrpí ostatní sbory a zda je toto zřízení vhodné v oblasti duchovního života. Pokud synod dospěje k závěru, že nic nebrání zřízení nového sboru, pak jeho vytvoření vyhlásí synodní rada, což je výkonný orgán církve.⁸⁹

Pokud hovoříme o změnách sborů, pak může jít o změny hranic, slučování sborů anebo změny sídla. Nejsnazší změnou je změna sídla. „O změně sídla farního sboru se

86 CZ ČCE - § 4 odst. 3

87 CZ ČCE - § 4 odst. 4

88 Řád o správě církve dále jen ŘSC ČCE – čl. 2 odst. 1

89 viz PARENICA Jan, Církevní právo Českobratrské církve evangelické, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 43

usnází sborové shromáždění dvoutřetinovou většinou přítomných členů a schvaluje ji konvent. Seniorátní výbor oznámí tuto změnu synodní radě.⁹⁰ Jiná situace nastává v okamžiku, kdy se část sboru převádí do jiného sboru. Nejprve se vyžaduje hlasování členů převáděné části sboru, kde se vyžaduje nadpoloviční většina hlasů s hlasovacím právem. Za druhé se vyžaduje dohoda staršovstev (viz dále) obou sborů, kterých se změna týká, jejíž znění musí potvrdit sborová shromáždění nadpoloviční většinou. Pokud tyto dvě podmínky jsou splněny pak musí být toto schváleno nadřízeným orgánem. Pokud oba sbory náležejí stejnému seniorátu, tak postačuje souhlas konventu jinak je nutný souhlas synodu a vyjádření obou konventů. Pokud se převádí celý sbor, pak je nutný souhlas shromáždění nadpoloviční většinou, vyjádření konventů a souhlas synodu.

Naopak je možné sbory slučovat. „Sloučit dva nebo několik farních sborů lze v těchto případech:

1. prokáže-li se, že alespoň jeden z nich není schopen následkem značného poklesu počtu členů nebo následkem poklesu duchovního života samostatně dále trvat
2. bylo-li nadřízenými církevními orgány posouzeno, že některý ze sborů nemůže dále pro neplnění svých základních funkcí dále samostatně působit
3. dohodnou-li se tak staršovstva příslušných sborů
4. nepřevyšují-li závazky žádného ze slučovaných sborů jeho majetek⁹¹

Pro spojení sborů se vyžadují mnohem náročnější kritéria. Shromáždění obou sborů musejí věc odsouhlasit 2/3 většinou. Před hlasováním je třeba všechny hlasující písemně vyrozumět s plánem. V rámci toho je nutné vyřešit otázku jmění jednoho ze sborů. Dále se musejí vyřešit vztahy se současnými kazateli a pokud budou pracovat nadále oba, pak je nutné aby byly vyjasněny vztahy mezi nimi. Jinak tyto otázky upraví synod. Sloučení sborů může navrhnout i konvent. Žádosti o sloučení dávají sbory synodu prostřednictvím seniorátního výboru seniorátu, kde hodlají do budoucna setrávat. Žádost se doloží rozhodnutím konventu či konventů synodu, který o věci rozhodne a synodní rada toto rozhodnutí uveřejní.

90 ŘSC ČCE – čl. 4 odst. 1

91 ŘSC ČCE – čl.6 odst. 1

Sbor je možné i zrušit, pokud nesplňuje své funkce nebo není schopen platit své splatné závazky. Rozhoduje o tom synod a na návrh seniorátního výboru a konventu se určí sbory, do kterých se převedou věřící. Sbor pak vstoupí do likvidace.⁹²

Na druhou stranu si sbory mohou vytvořit sdružení, které má společného kazatele. Záměr musí být schválen shromážděními a potvrzen seniorátními výbory. Sdružení vzniká potom dohodou staršovstev. Dohodu podepisují představitelé sborů a seniorátu a informuje se synodní rada. Všechny sbory sdružení volí kazatele a ten musí být zvolen ve všech sborech. Každý sbor sjedná s kazatelem samostatnou povolávací listinu, ve které zmíní fakt, že farář vykonává úřad faráře ve sdružení. Pokud jde o vystoupení ze sdružení pak: „Kterýkoli sbor může ze sdružení kdykoli vystoupit, a to s šestiměsíční výpovědní lhůtou. Své rozhodnutí o záměru vystoupit ze sdružení sdělí vystupující sbor dalším sborům sdružení, společnému kazateli a příslušnému seniorátnímu výboru.“⁹³

3.3. Struktura farního sboru a shromáždění

V případě evangelické církve struktura farního sboru vypadá pyramidově, ale systém správy farního sboru je dle mého názoru mnohem komplikovanější než správa ve farnosti. „Vedení a správa každého církevního sboru přísluší jeho církevním orgánům v širším slova smyslu, kterými jsou:

1. shromáždění;
2. správní orgán;
3. představitelé sboru.“⁹⁴

Obecně lze tedy říci o každém sboru, že základem jeho moci je všeobecné shromáždění, jeho výkonný orgán a dva představitelé, kdy jeden představitel je duchovní a druhý je potom představitel světský. V případě farního sboru se základní

92 viz PARENICA Jan, Církevní právo Českobratrské církve evangelické, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 43

93 Řád hospodaření církve ČCE – čl. 8 odst. 7

94 CZ ČCE - § 6 odst. 1

orgán nazývá sborové shromáždění nebo shromáždění farního sboru. Jeho výkonným orgánem je staršovstvo a představiteli jsou potom kazatel jako duchovní představitel a kurátor jako představitel světský. Pro správu evangelického farního sboru je de facto nejdůležitějším orgánem orgán výkonný.

A nyní ke sborovým shromážděním. To rozhoduje o zásadních věcech farního sboru. Schází se na řádných schůzích nejméně jednou ročně, ale je možné, aby se scházelo i častěji. Sborové shromáždění tvoří členové sboru s hlasovacím právem. Pokud jde o členy s hlasovacím právem, pak kdo mezi ně patří, upravuje Jednací a volební řád (dále jen JVR ČCE), což je jeden ze základních prováděcích předpisů k CZ ČCE, který „určuje podrobná pravidla pro jednání, rozhodování a volby v církvi podle základních ustanovení církevního zřízení (CZ).“⁹⁵

Členy sborového shromáždění jsou členové zapsaní staršovstvem do seznamu členů a virilními členy jsou vždy kazatelé. Členové, kteří se přistěhovali, mají právo hlasovat až pokud jsou zapsaní do seznamu staršovstvem, nebo po zjištění, že byli zapsaní v seznamu ve starém farním sboru. „Staršovstvo zapíše do tohoto seznamu všechny členy sboru starší 18 let, kteří se činně podílejí na životě sboru, především též účastí na jeho shromážděních.“⁹⁶ Seznam vede staršovstvo, které je povinno 14 dní před shromážděním jej zveřejnit a na dvou po sobě jdoucích hlavních bohoslužbách poučit členy sboru jak podat námítky. Ty se podávají za účelem dopsání či výmazu členů ze seznamu, kteří tam mají, potažmo nemají být. O námítkách rozhoduje staršovstvo, ale proti rozhodnutí je možné se odvolat k vyššímu správnímu orgánu, kterým je seniorátní výbor. „Bude-li námítkám nebo podanému odvolání vyhověno až po skončení sborového shromáždění, zůstanou přijatá usnesení a výsledky voleb v platnosti, jestliže hlasy, o kterých bylo takto rozhodnuto, nemohly ovlivnit výsledek hlasování.“⁹⁷

Pravomoci shromáždění vyplývají v principu z církevního zřízení v § 20 a v Řádu o správě církve v článku 21. Z nich vyplývá, že shromáždění má zejména volební funkce vůči orgánům sboru, jedná o životě a hospodaření sboru (viz kapitola o správě

95 JVR ČCE – čl. 1 odst. 1

96 ibid. – čl. 5 odst. 7

97 ibid. – čl. 5 odst. 10

majetku), volí revizory hospodaření, zřizuje a ruší kazatelská místa, jedná o změnách farního sboru či se usnáší na sborových statutech. Jednání shromáždění svolává staršovstvo alespoň jednou ročně⁹⁸ a to písemně či ohlášením na 2 po sobě jdoucích hlavních bohoslužbách. Není dovoleno, aby shromáždění zasedalo již ten den, kdy bylo ohlášeno, ale provádí se během hlavních nedělních bohoslužeb. Také se musí členové informovat o programu jednání. Jednání vede volený předseda či místopředseda.

3.4. Staršovstvo

Staršovstvo (presbyterstvo) je vrcholným výkonným obligatorním orgánem farního sboru. Je tvořeno volenými a virilními členy. Virilními členy (z titulu své funkce) jsou kazatelé ve sboru ustanovení.⁹⁹ Volení členové jsou spolu s náhradníky voleni na šestileté funkční období z řad hlasujících členů shromáždění starších 21 let.¹⁰⁰ Předpisy církve umožňují volit polovinu staršovstva každé tři roky. Náhradníci v takovém případě jsou voleni jen na tři roky. Členy ovšem nemohou být příbuzní (například manžel a manželka), dispens uděluje seniorátní výbor. Staršovstvo má 6 až 24 členů s ohledem na velikost sboru.¹⁰¹ Zvolené členy staršovstva povolává člen seniorátního výboru. Staršovstvo může mezi sebe povolat i kazatele seniorátní, povšechného sboru nebo jiných institucí. Členem staršovstva se může stát i člen staršovstva jiného sboru, který se přestěhoval na území tohoto sboru. Pokud se uprázdní místo ve staršovstvu, nastupuje na jeho místo první náhradník určený při volbách. Člen staršovstva může na svůj úřad rezignovat do rukou staršovstva nebo celý orgán rezignuje do rukou seniorátního výboru. Člen může být odvolán dvoutřetinovým hlasováním, pokud se opětovně bez předchozí omluvy neúčastní zasedání. Členství je bezplatné. Staršovstvo se schází alespoň jednou za měsíc.

Staršovstvo ze svého středu volí kurátora, jeho náměstka a zapisovatele.¹⁰² Dále

98 viz TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 299

99 viz PAŘENICA Jan, *Církevní právo Českobratrské církve evangelické*, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 45

100viz TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 299

101viz ŘSC ČCE – čl. 22 odst. 4

102 TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Jan Krigl, Praha, 1997, str. 299

ustanoví pokladníka, účetního a podle potřeby i další funkcionáře. Funkcionáři nemusejí být členy staršovstva, ale odpovídají mu ze své činnosti a volí se po každé volbě členů staršovstva. Úřad kurátora je neslučitelný s úřadem kazatel, či s pozicí zaměstnance sboru. Úřad faráře je též neslučitelný s funkcí účetního. Za pokladníka staršovstvo neurčí faráře ani člena jeho rodiny.

Staršovstvo si zvolí svého předsedu. Tím se stane kurátor, kazatel či jemu na roveň postavený duchovní. Volba předsedy se musí provést vždy, když dojde ke změně na pozici jednoho z představitelů. Všechny funkcionáře oznámí staršovstvo seniorátnímu výboru včetně adres do 14 dnů písemnou formou.

Pravomoci staršovstva uvádí CZ ČCE v § 21 a ŘSC ČCE v článku 24. „Staršovstvo je správní orgán farního sboru. Zejména mu přísluší pečovat spolu s kazatelem o bohoslužebná a katechetická shromáždění, o duchovní život rodin sboru, o hospodaření sboru, o ekumenické vztahy a misijní činnost v obvodu sboru. Podporuje kazatele a pomáhá mu v jeho práci, ve vzájemné bratrské odpovědnosti dbá, aby život kazatelů, starších i celého sboru byl ve shodě se svědectvím Písem svatých a s církevním řádem.“¹⁰³ Výčet v ŘSC ČCE je pouze demonstrativní a týká se volebních pravomocí vůči funkcionářům a kurátorovi, ale i vůči konventu, stará se o náboženský život obce, přijímá a vylučuje členy církve, předkládá zákonodárné návrhy nadřízeným orgánům, má výkon nad funkcionáři ve sboru (jako jsou diakoni a diakonky), stará se o hospodaření sboru. Podle ŘSC ČCE staršovstvu připadají všechny pravomoci, které nepřípadají na úrovni sboru jiným orgánům.

Staršovstvo volí poslance konventu a jejich náhradníky. Ti jsou voleni na čtyři roky a jsou voleni v počtu 1-4 poslanci a 2-4 náhradníci. Náhradníků je vždy stejně jako poslanců, nejméně však dva. Počet poslanců je odvozen od počtu členů sboru a hraničními počty jsou 300, 800 a 1500 členů. Sbor do 300 členů má jednoho poslance, do 800 členů dva atd. Otázkou zní, zda přesně třísetčlenný sbor má 1 nebo 2 poslance. Vzhledem k dikci ustanovení „volit ze svého středu na čtyřleté funkční období poslance konventu, a to ve sborech do 300 členů jednoho, do 800 členů dva, do 1500 členů tři,

103 CZ ČCE - § 21 odst. 1

přes 1500 členů čtyři a stejný počet náhradníků, nejméně však dva¹⁰⁴, vyplývá, že sbor o přesně 300 členech má pouze 1 poslance. Pro úplnost je nutné říci, že virilním členem konventu je vždy také kazatel, respektive všichni kazatelé seniorátu samostatně spravující sbory. Z toho vyplývá, že každý sbor má poslance nejméně 2, kdy jeden je kazatel a zbytek jsou volení poslanci. Volení mohou být pouze členové staršovstva. Volba je tajná, nebo se provádí aklamací a to nadpoloviční většinou hlasů, jinak se provádí užití volba. „Pozbude-li člen církve úřadu staršího nebo kazatele, ztrácí úřady, do kterých byl jako starší nebo kazatel zvolen.“¹⁰⁵ Pokud tedy skončí staršímu volební období, přestane být i poslancem konventu a ztrácí též všechny úřady v hierarchii církve. Totéž platí pro kazatele.

Na první pohled má staršovstvo jisté společné rysy s oběma radami v římskokatolických farnostech. Tato paralela je ale zcela nevhodná, a to přes to, že obě rady se zabírají zhruba podobnými činnostmi jako staršovstvo. Tím ale podobnost končí. De facto je staršovstvo vrcholným orgánem farního sboru, i když ze své činnosti se musí každých šest let zodpovídat farnímu shromáždění. Naopak farní rady jsou dle mého názoru pouhou slabou úlitbou demokratizaci církvi.

3.5. Představitelé sboru

Každý sbor má dva představitele a to duchovního a světského. Duchovním správcem je kazatel. „Kazateli jsou faráři, případně jáhnové - členové církve odborně bohoslovecky vzdělaní, kteří prošli povinnou přípravou, zavázali se reversem, že budou věrně konat svou službu, získali osvědčení o způsobilosti k ordinované službě faráře nebo jáhna v církvi, byli řádně zvoleni v některém církevním sboru a byli ordinováni.“¹⁰⁶ Jedná se o magistry bohosloveckých fakult, kteří splnili odborné zkoušky před synodní radou. Ti se následně připravují na svůj úřad ve funkci farního vikáře. Kazatel je volen sborovým shromážděním.

104 ŘSC ČCE – čl. 24 odst. 1 písmeno k

105 CZ ČCE - § 7 odst. 5

106 CZ ČCE - § 12 odst. 1

Volba se provádí po pokynu synodní rady. Volbu připraví seniorátní výbor prostřednictvím staršovstva. Pokyn od synodní rady přijde poté, co se kandidát dohodne se staršovstvem na obsahu povolávací listiny, kterou je vázán. Pokud sbor spolupracuje s Diakonií¹⁰⁷ a kazatel má působit ve středisku byť jen na částečný úvazek, tak staršovstvo může nejprve zajistit dohodu o podmínkách služby v Diakonii s jejím představenstvem. Volbu provádí řádně svolané shromáždění, ve kterém se účastní více jak padesát procent členů s hlasujícím právem. Výjimku tvoří případ, kdy na možnost volit v menším počtu byli členové shromáždění předem upozorněni. V takovém případě je možné hlasovat až po půl hodině od termínu jednání. Jednání předsedá administrátor farnosti, druhý farář, farář jmenovaný seniorem, nebo delegovaný člen seniorátního výboru. Pokud volí více sborů či jeden sbor na více místech, tak „se počítají většiny potřebné pro způsob a platnost voleb jako celek.“¹⁰⁸ Výsledek je vyhlášen při dalším bohoslužebném shromáždění. Po zvolení je kazateli poslána povolávací listina, kterou on stvrdí svým podpisem. Pokud již je kazatelem v jiném sboru, musí být nejprve potvrzeno nadřízeným orgánem, že své závazky tam již splnil.

Kazatel je volen na dobu určitou. Při opakované volbě je však současný kazatel jediným kandidátem. „Při opakované volbě kazatele je jediným kandidátem dosavadní kazatel. Synodní radě se spolu se žádostí o vydání pokynu k volbě předkládá dosavadní povolací listina, případně dohoda o její změně.“¹⁰⁹ Pokud není opakovaně zvolen, nebo nedojde-li k opakované volbě, tak zaniká povolání kazatele nejpozději po 6 měsících od konce doby, kdy skončilo jeho volební období.

Doba určitá není v předpisech církve pevně stanovena, je dána do rukou farního sboru, ale maximální délka jednoho období je deset let nebo rok, ve kterém kazatel dosáhne věku 65 let. Po dosažení tohoto věku je kazatel volen na období nejdéle tři let.

Kazatel končí ve svém úřadu v okamžiku, kdy získá úřad v jiném sboru,

107 Diakonie je charita viz TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, Slovník církevního práva, Grada, Praha, 2011, str. 39

108 JVR ČCE – čl.9 odst. 7

109 JVR ČCE – čl.9 odst.9

rezignuje na povolání kazatele, nebo je odvolán ze služby. Rezignace se podává přes staršovstvo synodní radě, která ukončí poměr s kazatelem. Rezignace se podává jen pokud kazatel chce ukončit svou službu v církvi, nebo odejít na odpočinek. Synodní rada odvolává kazatele z úřadu na základě opatření pastýřské rady, výpovědi ze zaměstnaneckého poměru nebo na základě rozhodnutí synodu o zrušení sboru. Jeho služba končí i okamžikem, kdy přijme jiné plnočasové zaměstnání, pokud ovšem synodní rada neudělila dispens, pokud to zaměstnání přijal jinde v zařízeních ČCE.

Kazatel je zaměstnancem církve. Pokud přijde o své místo v kazatelské stanici či farním sboru, protože mu skončilo období, nebyl znovu zvolen nebo zaniklo jeho místo, tak mu může synodní rada dát výpověď, pokud pro něj nemá jiné vhodné místo. Výpověď mu může dát také, když to žádá svým nálezem pastýřská rada, tedy jedná-li se o trestní opatření.

Nemá-li sbor kazatele, nebo nemůže-li jej kazatel vykonávat po dobu 3 měsíců, je nutné mu ustanovit administrátora. Stejně tak jej potřebuje pokud kazatelem má být povolán jáhen. Administrátor je farář z řad farářů seniorátu, který byl ustanoven seniorem po projednání se staršovstvem sboru. Administrátorovi přísluší všechna práva kazatele. Administrátor uzavírá smlouvu se staršovstvem o náplni své práce. Ta je schvalována seniorátním výborem. Minimální rozsah funkcí je dán synodem v minimálním rozsahu práce administrátora sboru. Pokud je kazatel odvolán na dobu kratší, ustanoví senior jiného kazatele seniorátu jako jeho zástupce. Při výkonu svých služeb se faráři mohou vzájemně zastupovat. Nakonec na požádání člena církve může být místní kazatel zastupován jiným kazatelem. Pokud místní kazatel nesouhlasí, rozhoduje senior po projednání s kazatelem a místním staršovstvem.

Kazatel má nárok na jisté hmotné zabezpečení od svého sboru. „Sbor poskytuje kazateli na svůj náklad byt včetně vody, otopu a energie v bytě. Hradí i další poplatky spojené s užíváním bytu. O podmínkách užívání bytu uzavře sbor s kazatelem smlouvu na dobu určitou, na kterou je kazatel sborem povolán. Smlouva pozbývá platnosti ve chvíli, kdy skončí kazatelovo povolání ve sboru.“¹¹⁰

110 Řád hospodaření církve ČCE – čl. 2 odst.5

Jak již bylo řečeno, kazatelem může být farář nebo jáhen. „Jak již bylo uvedeno, farář je člen církve a jedním z předpokladů je i jeho bohoslovecké vzdělání. Za odbornou bohosloveckou přípravu faráře pokládá církev studium na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy ukončené dosažením hodnosti magistra teologie.“¹¹¹ To ovšem nestačí. Následně po ukončení studia jsou absolventi povinni dělat jeden rok vikariát. Farní sbor, ve kterém jej budou vykonávat, určuje synodní rada. Po tomto vikariátu získává volitelnost za faráře. Nezbytnou podmínkou je, aby uchazeč podepsal tzv. kazatelský revers, jímž se věrně zavazuje vykonávat kazatelskou činnost. Vikariát může být prodloužen až o rok.

„Jáhny se mohou stát ti, kdo mají nejméně středoškolské vzdělání ukončené maturitou a dosáhli věku 21 let; nebo ordinovaní presbyteři, kteří se ve své službě dostatečně osvědčili.“¹¹² Jáhnové se musí podrobit zkoušce jako je etika, věrouka či biblistika. Po složení zkoušky podepíše jáhen revers, že bude vykonávat řádně kazatelskou činnost a dostane dekret o volitelnosti za jáhna. Pokud bude někde zvolen, je povinen začít studovat bohosloví, ale pak nemusí již podstoupit vikariát.

„Představitelem presbyterů, kteří nepřijali kazatelskou službu za své životní povolání, je v každém sboru jeho druhý představitel - kurátor. K tomuto úřadu na všech stupních mají v Českobratrské církvi evangelické přístup ženy i muži, kteří byli ve svém vlastním farním sboru zvoleni za presbytery.“¹¹³ V případě farního sboru se jedná o kurátora. Oba představitelé zastupují farní sbor navenek, ale staršovstvo může pověřit i jinou osobu, aby tuto činnost vykonávala. Listiny podepisují oba představitelé podle pokynů staršovstva a opatřují se razítkem sboru. V případě sporu rozhoduje o pravosti podpisu vyšší správní orgán, tedy seniorátní výbor.

Kazatel a kurátor společně představují oba aspekty římskokatolického faráře. U nich jsou ale jejich rozhodovací pravomoci mnohem více omezeny. Rozhodování má na

111 HRDLIČKOVÁ, Hana, Proměny řízení v Českobratrské církvi evangelické, in Revue církevního práva 2/95, str. 95

112 ibid., str. 96

113 ibid., str. 95

starosti staršovstvo a oni jsou pouze jedni z šesti až čtyřiaadvaceti. Naopak katolický farář má de iure mnohem větší rozhodovací pravomoci a z nakládání s nimi se zodpovídá zejména diecéznímu biskupovi. Dalším podstatným rozdílem mezi katolickým farářem a evangelickým kazatelem je pohlaví. Kazatelem může být i žena.

3.6. Správa majetku farního sboru

K církevnímu životu patří i věci pozemské, a proto je nutné se jimi i zde zabývat. Správa majetku se řídí především Řádem hospodaření církve, což je dalším z prováděcích předpisů k CZ ČCE, který byl vydán v roce 2000. V tomto řádu se výslovně zmiňuje v článku 1 písmeno a farní sbor, a tudíž se budu zabývat hospodařením podle tohoto řádu. Farní sbor má právní subjektivitu, a tedy jak podle světského práva, tak podle Řádu hospodaření církve může vlastnit majetek, může jej nabývat a i zcizovat. Stejně jako v katolické církvi, tak i u evangelické církve je ovšem zcizování omezeno. Každý sbor se stará o své zabezpečení, každý odpovídá za svoje závazky a nikdo neručí za závazky jiného sboru. Farní sbor má povinnost přispívat na hospodaření seniorátu a povšechného sboru. To dělá pomocí celocírkevních sbírek a povinnými příspěvky, které se nazývají repartice, které určuje konvent.

Správa majetku odpovídá svou logikou fungování obchodní společnosti. Sborové shromáždění v pozici valné hromady nebo spíše v pozici vlastníků má v kompetenci rozhodování o základních otázkách, jako je hospodaření majetku, schvaluje zprávu o hospodaření a účetní uzávěrku z minulého roku, rozpočet na daný rok a způsob hospodaření, nabývání, zcizování a pronájem nemovitého majetku, novostavby a rekonstrukce či použití rezervního fondu. Z tohoto výčtu je očividné, že sborové shromáždění dozoruje správu majetku.

Na kontrolní orgán je ovšem shromáždění příliš neflexibilní, a proto si sborové shromáždění volí 2 revizory a 2 náhradníky. Ti provádějí revizi hospodaření sboru. Mají právo nahlížet do všech dokumentů, které se týkají hospodaření sboru. Staršovstvo je povinno revizorům tyto dokumenty zpřístupnit, musí je zvat na svá zasedání apod.

Revizoři nejméně jednou ročně předkládají zprávu shromáždění. Kromě revizorů farního sboru je možná vizitace revizorů vyšších sborů po projednání se staršovstvem. Tento systém je podle mého názoru mnohem efektivnější při kontrole fungování farního sboru, než má církev katolická.

Hospodaření sboru vede staršovstvo. To vykonává veškerou hospodářskou činnost sboru, která nepatří jiným orgánům. O svém působení podává jednou ročně zprávu shromáždění. Členové staršovstva jsou právně odpovědní za rozhodnutí staršovstva. Této odpovědnosti se člen staršovstva zbaví jenom pokud v zápisu z jednání je jeho výslovný nesouhlas zaznamenán. Představení sboru jsou povinni navenek jednat podle instrukcí staršovstva a jsou právně odpovědní, pokud jednají v rozporu. Představitelé jsou povinni předkládat všechny podstatné záležitosti staršovstvu.

Farní sbor při svém hospodaření má množství limitů, které musí dodržovat. V první řadě je vázán majetkovými povinnostmi vyplývající z CZ ČCE, řádů, pravidel, statutů a usnesení synodů. Staršovstvo je vázáno rozpočtem, který samo sestavuje a nechává schválit shromážděním a posílá jej k posouzení seniorátního výboru. Rozpočet má deklarovány základní principy jako je vyrovnanost. Shromáždění musí rozhodnout, co se ztratí, ale i co se ziskem udělá. Staršovstvo sleduje rozpočet a průběžně jej vyrovnává. Pokud by ovšem stouply výdaje o více než 25% a při tom by se nezvýšily příjmy, je nutné svolat shromáždění. Sbor vede účetnictví podle českých účetních předpisů. Nepovoluje se tedy používat mezinárodní účetní standardy. Stejně tak staršovstvo zajišťuje pravidelnou inventarizaci majetku.

Farní sbor je omezen také tím, že samostatně rozhoduje pouze o závazcích do výše 50% svých příjmů v předchozím kalendářním roce. O vyšších částkách rozhoduje seniorátní výbor. Pokud závazek převyšuje 2 miliony korun, tak je nutný souhlas synodní rady, který staršovstvo získá prostřednictvím seniorátního výboru. Pokud závazek převyšuje 5 milionů, je třeba souhlasu synodu. Majetek je možné pronajmout na dobu určitou a to nejdéle na 20 let. Jako zástavu sbor nemůže používat tzv. nezcizitelné nemovitosti.

„Nezcizitelné nemovitosti jsou budovy a pozemky ve vlastnictví církevních sborů, které vcelku nebo zčásti slouží základním funkcím církevního sboru.“¹¹⁴ Základní funkce se týkají bohoslužeb, ubytování pro kazatele a správy sboru. Nezcizitelné nemovitosti se evidují a zveřejňuje je Jeronýmova jednota na stránkách ČCE. O případném výmazu z rejstříku rozhoduje konvent. V případě, že farní sbor drží v rukou kulturní památku, je sbor povinen před zásahem do této památky požádat o povolení Jeronýmovu jednotu.

Při převodu nemovitého majetku pod hodnotu půl milionu musí staršovstvo předat záměr shromáždění a při souhlasu shromáždění musí získat souhlas seniorátního výboru. Obdobná je situace při pronájmu nezcizitelných nemovitostí.

3.7. Kazatelská stanice

Přechodným článkem místní duchovní správy, který může být předstupněm k zřízení sboru, ale také může být zřízen tam, kde nejde zřídit sbor, je kazatelská stanice. „Tam, kde není možné zřídit samostatný sbor, může být pro členy sboru žijící v diaspoře zřízena staršovstvem sboru se souhlasem seniorátního výboru kazatelská stanice. Konají se v ní pravidelná bohoslužebná a katechetická shromáždění a ostatní pravidelná sborová práce.“¹¹⁵ Kazatelská stanice je jinými slovy zřízené bohoslužebné místo pro určitou část farního sboru žijící odděleně od zbytku sboru. Zřizuje jej staršovstvo se souhlasem seniorátního výboru. Staršovstvo musí při návrhu na vznik stanice přiložit návrh stanov. Znění stanov poté musí schválit seniorátní výbor, který následně zřízení stanice oznámí synodní radě.

Pokud jde o správu, tak členové kazatelské stanice jsou součástí farního sboru, který je zřídil. Správním orgánem je staršovstvo daného sboru, ve kterém musí mít členové stanice poměrné zastoupení. Nicméně i kazatelská stanice si může vytvořit vlastní výbor. Členy výboru volí členové stanice. Vznik výboru musí být ve statutu

114 Řád hospodaření církve ČCE – čl.15 odst. 1

115 CZ ČCE - § 19 odst. 5

stanice a tam jsou také vymezeny pravomoci výboru. Staršovstvo je navíc oprávněno kazatelskou stanicí opět zrušit, nicméně k tomu potřebuje souhlas seniorátního výboru. Souhlas musí být staršovstvu dán před samotným zrušením. Seniorátní výbor zrušení kazatelské stanice nahlásí synodní radě. Kazatelská stanice také potřebuje svoji duchovenskou péči. Staršovstvo je oprávněno zřizovat dočasná místa duchovenské služby. Toto zřízení následně oznámí seniorátnímu výboru.

Kazatelská stanice nemá právní subjektivitu, tu nese farní sbor, který kazatelskou stanicí vytvořil. Je důležité si uvědomit, že kontrola a výkon práv vyplývající z právní subjektivity patří farnímu sboru. Je zajímavé, že církevní předpisy opomíjejí zastupování kazatelské stanice navenek, tudíž je logické dovozovat, že zastupování potřeb kazatelské stanice zajišťuje farní sbor.

V souvislosti s kazatelskou stanicí lze uvážit i možnost zřízení nového kazatelského místa. Kazatelské místo ve sboru zřizuje synod za daných podmínek. Kazatelská stanice je součástí sboru, a tudíž si lze představit, že tak učiní. Důvody proč tak synod může učinit jsou dva. Za prvé pokud přibude množství práce a za druhé v okamžiku, kdy to je vhodné z misijních důvodů. O zřízení kazatelského místa musí požádat staršovstvo po schválení farním shromážděním. Pro úplnost naopak kazatelské místo zaniká dobou, na kterou bylo vytvořeno nebo usnesením synodu.

3.8. Jeronymova jednota

Jeronymova jednota je zvláštním zařízením ČCE bez právní subjektivity, která vykonává činnost v rámci církevních sborů ČCE, tedy i v rámci farního sboru, kde vykonává svou činnost zejména pomocí dobrovolníků a bezúplatně. Svou činnost má definovanou ve svém Statutu v čl. 1 odst. 4, ze kterého vyplývá, že koná podpůrnou činnost ohledně evangelických církevních objektů v ČR, českých evangelických církevních objektů po celém světě a i jiných zahraničních objektů, a za tímto účelem shromažďuje, spravuje a rozděljuje peněžní sbírky potřebným sborům a zařízením. Dále plní funkce vyplývající z jejího začlenění v Pracovním společenství podpůrných

zařízení evropských církví zejména z ekumenických vazeb ČCE a to tím, že podává informace a navrhuje jednotlivým shromážděním účast. Plní také funkce stavebního úřadu ČCE.

Její činnost ve farním sboru zajišťuje staršovstvo, které odpovídá za její činnost. Farní sbor pořádá sbírky na plnění činnosti Jeronymovy jednoty a to zejména každoroční sbírku na Jeronymovu jednotu konanou ve všech sborech, sbírku na Jubilejní toleranční fond a další sbírky konané ve sboru pro stavební účely. Každoroční Sběrka darů je prováděna v jarních měsících. Může se jednat o archovou sbírku, podomní sbírku, rozesílání složenek apod. Výtěžek sbírky se předá seniorátnímu shromáždění Jeronymovy jednoty a ten třetinu rozdělí mezi potřebné seniorátu a zbytek se převede na ústředí Jeronymovy jednoty a to prostředky rozdělí na výročním shromáždění.

Chránová sbírka na Hlavní dar lásky se provádí o velikonoční neděli a farní sbor odešle její výnos na konto Jeronymovy jednoty. O využití výtěžku této sbírky rozhoduje také výroční shromáždění zvolené synodem. Tato sbírka je obvykle určena k podpoře jednoho nejvýznamnějšího projektu.

Chránová sbírka na Jubilejní toleranční dar se provádí o jedné neděli v září, nebo říjnu. Z této sbírky jdou prostředky do fondu, z kterého jsou poskytovány překlenovací a obyčejné půjčky se splátkovým kalendářem. Sběrka byla ustanovena na památku vydání Tolerančního patentu v roce 1781.

4. Církev československá husitská

Poslední rozebíranou církví je Církev Československá husitská (dále jen CČSH). V systematicke církví se hlásí k reformačním církvím. Církev se sama prezentuje: „Církev československou husitskou tvoří křesťané, kteří usilují naplnit současné snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým, jak se nám zachoval v Písmu svatém a v podání starokřesťanském a jak je dosvědčen hnutím husitským, českobratrským a dalším úsilím reformačním.“¹¹⁶

¹¹⁶ Ústava CČSH - Preambule

Základem vyznání CČSH jsou tři pilíře. Za prvé se jedná o Písmo svaté, které je základem veškerého křesťanstva. Pak se odvolává na ekumenická vyznání víry, která vznikla před rozpadem jednoty křesťanství. Konkrétně se odvolává na Apoštolské vyznání víry a na Nicejsko-cařihradské vyznání. Posledním bodem, na kterém církev stojí, jsou dokumenty vycházející z husitství, a to konkrétně Čtyři pražské artikule vydané 1420 a Česká konfese z roku 1575. Tyto body byly vyhlášeny roku 1958 ústřední radou.

Církev sama o sobě je církví mladou, jelikož nemá přímé historické napojení na některou z církví středověku. Název je zavádějící, termín husitská v názvu vyjadřuje pouze návaznost myšlenkovou na reformní hnutí, které se v české společnosti objevilo počátkem 15. století. Svým původem se jednalo o český reformní katolicismus, který skončil memorandem poslaným papeži Benediktu XV. Impulsem ke vzniku církve pak byla půlnoční mše konaná v českém jazyce v roce 1919 a tak „byla založena 8. 1. 1920 na schůzi radikálního křídla svazu reformního katol. duchovenstva;“¹¹⁷ Církev byla založena svoláním „Národu československému“ a státní souhlas pod názvem Církev československá získala v září téhož roku. Název církve byl rozšířen o přívlastek husitská až v roce 1971.

Ve svém reformním úsilí nedošla tak daleko jako církev předcházející. V jejích základních strukturách je vidět její katolický původ. Co se správy týče je zde vidět její přechod od episkopálního způsobu řízení, které má církev katolická, k presbyternímu způsobu. Husitská církev zůstala podle mého názoru na polovině své cesty, tedy začleňuje do svých struktur jak biskupy, což jsou duchovní dohlížitelé, tak ale i službu starších. Starší je v dokumentech církve obdobný jako v církvi evangelické, jedná se o laika, což je osoba, jejíž povolání je jiné než povolání duchovního.

117 TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zboj, Slovník církevního práva, Grada, Praha, 2011, str. 34

4.1. Náboženská obec

„Základní organizační jednotkou církve je náboženská obec (čl. 17 a násl.) jako církevní právnická osoba, tvořená členy církve zpravidla mající bydliště v územním obvodu náboženské obce, stanoveném příslušným orgánem diecéze podle této Ústavy a církevních řádů, dále duchovními a kazateli v náboženské obci ustanovenými.“¹¹⁸ Z tohoto jediného článku vyplývá již základní charakteristika náboženské obce. Jedná se o uskupení věřících zpravidla na jednom konkrétním území. Ve své podstatě se jedná o podobnou organizační složku jako je farnost v případě katolické církve a farní sbor ČCE. „Členství v obci je tedy přirozeně podmíněno členstvím v církvi. Toto členství se nabývá křtem, u osob pokřtěných pak jejich přijetím.“¹¹⁹

Náboženská obec je právnickou osobou podle církevního práva, a tudíž v návaznosti na právo světské, je právnickou osobou i podle práva českého. Tímto pojetím se všechny tři církve shodují. Také se shodují tím, že spadají do vyšší správní jednotky. V katolické církvi se používá označení místní církev a tou je diecéze, v ČCE to je seniorátní sbor, v CČSH to je také diecéze. Nicméně v případě, kdy není nad náboženskými obcemi zřízena diecéze, tak spadají do působnosti zastupitelstva a duchovní péče patriarchy Církve československé husitské nebo biskupa určeného usnesením církevního zastupitelstva nebo jeho stálého předsednictva.¹²⁰ Stejně jako v katolické církvi se mohou náboženské obce spojovat ve vikariáty, které stejně jako v katolické církvi nejsou právnickými osobami.¹²¹

Touto strukturou se nesmírně podobá katolické církvi, ze které tato církev pochází, ale vnitřní struktura náboženské obce je podobná farnímu sboru církve evangelické. Nejvyšším orgánem je shromáždění náboženské obce, výkonným orgánem je rada starších. Naproti tomu ovšem v čele stojí farář jako pověřený duchovní správce a náboženská obec nemá svého světského správce. Vedle těchto orgánů má náboženská obec ještě revizory a revizní finanční výbor.

118 Ústava CČSH - čl. 6 odstavec 2

119 PETŘÍK, Roman, Právní postavení Církve Československé husitské od roku 1920 do současnosti, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 53

120 viz Ústava CČSH – čl. 6 odstavec 6

121 viz ibid. - čl. 39

Z těchto struktur je zcela zřetelné, že náboženská obec stojí svojí správou někde mezi farností a farním sborem. Při výkladu jednotlivých orgánů se tedy nevyhneme srovnání s oběma církvemi.

4.2. Zřizování, změna a zánik náboženské obce

V první řadě se musíme zabírat způsoby vzniku, zániku a změn náboženské obce. V katolické církvi jsme poukázali na fakt, že tyto činnosti nemají nijak složitý průběh a ve své podstatě jsou vázány na roli diecézního biskupa. V ČCE jsme naproti tomu popsali relativně složitý postup, který je nutný provést před samotným aktem synodu. Situace v CČSH je v něčem podobná oběma církvím. Podobnost s postupem katolické církve je v tom, že rozhodování je svěřeno na úroveň diecéze, tedy střední jednotky, ale rozhodování je dáno do rukou kolektivního orgánu, což odpovídá situaci v ČCE. Ústava církve spojuje vznik se dvěma akty. „Náboženská obec vzniká na základě usnesení ustavujícího shromáždění o založení náboženské obce a o zvolení jejích orgánů podle této Ústavy a Organizačního řádu, dnem uvedeným v rozhodnutí diecézní rady, jímž se schvaluje vznik náboženské obce, její název a stanoví se její územní nebo jinak určený obvod.“¹²² Pro vznik náboženské obce je nutné, aby se členové budoucí obce sami usnesli na tom, že svou obec zřizují na ustanovujícím shromáždění, které je svoláno přípravným výborem, a zvolili si svůj výkonný orgán a zároveň je nutné rozhodnutí výkonného orgánu diecéze, diecézní rady, která určuje obvod obce. Návrh diecézní radě podává nově zvolená rada starších. Z logiky článku lze dovodit, že ke vzniku je nutné splnit podmínky kumulativně, nicméně pokud diecézní rada není ochotná vyhovět, pak má nově zvolený výkonný orgán obce možnost se odvolat k diecéznímu shromáždění do 15 dnů. Jeho rozhodnutí v této věci je konečné.¹²³ „Samotná náboženská obec vzniká dnem, který je uveden v rozhodnutí diecézní rady, jímž se schvaluje usnesení ustavujícího shromáždění náboženské obce o jejím založení a o

122 Ústava CČSH – čl. 17 odst. 1

123 *ibid.*

volbě jejich orgánů.¹²⁴

Náboženská obec je samostatná též při vydání rozhodnutí o svém zrušení. „Náboženská obec může se souhlasem diecézní rady též rozhodnout o svém zrušení bez právního nástupce; s tímto zrušením je spojena likvidace, o jejímž postupu a způsobu naložení s likvidačním zůstatkem vždy rozhoduje diecézní rada usnesením alespoň tříčtvrtinové většiny všech členů diecézní rady.“¹²⁵ V tomto případě obec nemá právního nástupce a provádí se likvidace. O zrušení obec rozhoduje dvoutřetinovou většinou přítomných členů a rozhodnutí nabývá účinnosti po schválení diecézní radou, proti jejímuž rozhodnutí je přípustné odvolání k diecéznímu shromáždění. V závažných případech může být rozhodnutí obce nahrazeno rozhodnutím diecézní rady, proti kterému je platné odvolání k diecéznímu shromáždění. Za této situace se však vyžaduje dvoutřetinová většina hlasujících jak v diecézní radě, tak v diecézním shromáždění.

Nejproblematičtější situací je změna náboženské obce. V takovém případě se může jednat o čtyři situace - sloučení, splynutí, rozdělení a změna hranic náboženských obcí. Sloučením obcí se jedna z obcí připojuje k druhé a tím zaniká, při splynutí zanikají všechny dotčené obce a vzniká jedna nová obec a při rozdělení zaniká obec a vzniká několik nových. Vždy se jedná o právní nástupce obcí, které do změny vstupovaly. V případě změny hranic se potom jedná o dohodu mezi obcemi, která způsobuje, že část obce se oddělí a připojí k obci jiné, která převezme všechna její práva a povinnosti.

Rozhodování o těchto záležitostech připadá stejným orgánům obce a diecéze za stejných podmínek jako při zrušení obce. Pokud by se dotčené obce nacházely na území více diecézí, je nutný souhlas všech dotčených diecézních rad, potažmo diecézních shromáždění.

Všechny dokumenty musejí obsahovat jednoznačnou identifikaci dotčených obcí, určení, které z nich zanikají a které se stávají právními nástupci, určení konkrétního vymezení území. Dále je nutné vypracovat příslušné dokumenty pro katastr

124 PETŘÍK, Roman, Právní postavení Církve Československé husitské od roku 1920 do současnosti, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 53

125 Ústava ČČSH – čl. 17 odst. 4

nemovitostí, pokud se změny týkají i nemovitého majetku. Tyto dokumenty jsou archivovány u právních nástupců.¹²⁶

4.3. Orgány obce, shromáždění náboženské obce

„Orgány náboženské obce ve smyslu obecné správy jsou: shromáždění náboženské obce jako nejvyšší orgán, rada starších jako orgán výkonný a statutární, a revizoři, resp. revizní finanční výbor jako orgán kontrolní (čl. 19 Ústavy). Dalšími orgány náboženské obce mohou být komise náboženské obce, jakožto poradní a iniciativní orgány rady starších (viz. čl. 21 odst. 6 Ústavy a § 13 Organizačního řádu).“¹²⁷ K seznamu je nutné ještě přidat faráře jakožto duchovního správce obce, přestože předpisy církve o něm, jakožto o správním orgánu, nehovoří.

Vrcholným orgánem náboženské obce je shromáždění. To odpovídá farnímu sboru ČCE. Shromáždění je tvořeno členy náboženské obce, kteří splňují podmínky. Základní podmínka vyplývá z Ústavy CČSH a to je zletilost. Ostatní jsou potom v organizačním řádu a jedná se o způsobilost k právním úkonům, občanskou bezúhonnost a člen nesmí být zbaven hlasovacího práva příslušným kárným výborem.

Shromáždění se schází minimálně jedenkrát ročně a je svoláváno radou starších a to nejpozději 15 dní před diecézním shromážděním. Usnášeníschopné je pokud je podle prezenční listiny přítomen počet členů vyšší než je počet zvolených členů rady starších.¹²⁸ Shromáždění musí být svoláno v několika případech obligatorně. Rada starších svolá shromáždění do 30 dnů ode dne, kdy jí dojde žádost diecézní rady nebo žádost třetiny členů náboženské obce. Žádost musí obsahovat požadovaný program jednání a svolává se nejméně 6 dní před plánovaným termínem shromáždění. Svolání se provádí vyhlášením při nedělní bohoslužbě a vyvěšením pozvánky na místě určeném pro oznamování zpráv.¹²⁹

126 Organizační řád (dále jen OŘ CČSH) – čl. 17

127 PETŘÍK, Roman, Právní postavení Církve Československé husitské od roku 1920 do současnosti, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 53

128 viz Ústava CČSH – čl. 20 odst. 5, OŘ CČSH - § 9 odst. 6

129 viz Ústava CČSH – čl. 20 odst. 4

Shromáždění vydává usnesení. Ta jsou schvalována nadpoloviční většinou hlasů přítomných, pokud Ústava CČSH či její celocírkevní řády nevyžadují kvalifikovanou většinu. Proti usnesení je možné podat opravný prostředek, který může podat oprávněný člen shromáždění, který je zapsaný na prezenční listině shromáždění. Opravným prostředkem je stížnost, o které rozhoduje diecézní rada. Důvodem stížnosti je rozpor usnesení s Ústavou CČSH nebo s některým z řádů, nebo pokud usnesení bylo přijato na shromáždění, které bylo v rozporu s těmito předpisy.

Nyní je nutné se zabývat pravomocemi shromáždění. „Shromáždění náboženské obce jako její nejvyšší orgán projednává a rozhoduje v duchu poslání církve všechny zásadní věci náboženské obce, zejména zásadní věci týkající se její existence a činnosti, hospodaření, nabývání a převodu majetku a obdobných záležitostí; tato Ústava, Organizační řád nebo Hospodářský řád stanoví, ve kterých případech podléhá rozhodnutí shromáždění náboženské obce schválení vyšším církevním orgánem, aby takové rozhodnutí nabylo platnosti.“¹³⁰ Shromáždění též projednává a usnází se o zprávách o činnosti rady starších a jejich komisí a zprávách o činnosti faráře. Stejně jako shromáždění farního sboru má i shromáždění náboženské obce povinnost schvalovat rozpočet a účetní závěrku, jedná o hospodaření obce, rozhoduje o církevních fondech a výši příspěvků členů obce, schvaluje pracovní smlouvy zaměstnanců obce, pokud jejich smlouva trvá na dobu neurčitou, nebo na dobu delší než 12 měsíců. Shromáždění potvrzuje jednací řády orgánů obce a schvaluje jednací řád shromáždění a usnází se o věcech předložených mu radou.

Kromě pravomocí výše vyjmenovaných pravomocí je shromáždění též vrcholným volebním orgánem. Volí na 6 let členy rady starších, revizory účtů nebo nejméně tříčlenný revizní finanční výbor a zástupce - laiky do diecézního shromáždění a do církevního sněmu. Tím se liší od farního sboru, kde kromě volby do výkonného orgánu nic z volebních pravomocí nespadá do kompetence sborového shromáždění. Při každé volbě se volí náhradníci. Členové sborů mohou být voleni opětovně, ale pokud se jejich počet sníží, je nutné volit všechny členy opětovně.

¹³⁰ Ústava CČSH – čl. 20 odst. 2

4.4. Rada starších

„Rada starších je správním a výkonným orgánem náboženské obce, zajišťuje tak běžné záležitosti obce a provádí usnesení jejího shromáždění, jakož i usnesení vyšších církevních orgánů.“¹³¹ Rada starších je orgánem, který se nejvíce podobá staršovstvu farního sboru ČCE. Stejně jako staršovstvu je jí svěřena ve spolupráci s duchovní správou péče o duchovní život v obci. Zásadní odlišností je ovšem to, že rada starších je také statutárním orgánem obce a zastupuje obec navenek. Nicméně dokumenty obce podepisují pouze tři osoby: předseda nebo místopředseda rady, finanční zpravodaj a farář. Bez jejich podpisů je smlouva neplatná.

Rada starších má minimálně čtyři členy. Virilními členy rady je farář a další duchovní pověřeni správou v náboženské obci. Kromě nich shromáždění musí zvolit předsedu a nejméně dva další členy shromáždění, kteří nejsou duchovního stavu. Členy rady nemohou být příbuzní do druhého stupně příbuzenství nebo sešvagření, dále pak nemohou být členy rady manželé. Výjimku z tohoto pravidla uděluje diecézní rada. Pokud člen rady starších přestane být členem, povolá se na jeho místo náhradník zvolený shromážděním, který vykonává svou funkci po dobu, kdy měl vykonávat funkci bývalý člen. Člen pozbývá své funkce okamžikem ustanovení nové rady, pokud není členem i rady nové. Dále pak pozbývá své funkce smrtí, ztrátou způsobilosti k právním úkonům, vzdáním se funkce, odvoláním nebo vystoupením z církve.¹³² Rada starších se ustanovuje svým prvním zasedáním, které svolá předseda nejpozději 15 dní po svém zvolení, na kterém zvolí místopředsedu, finančního zpravodaje a další funkcionáře rady a složí slib do rukou biskupa nebo jeho zástupce.

„Rada je způsobilá jednat a usnášet se, je-li přítomna nadpoloviční většina jejích členů, usnesení potom přijímá nadpoloviční většinou přítomných.“¹³³ Nicméně Ústava

131 PETŘÍK, Roman, Právní postavení Církve Československé husitské od roku 1920 do současnosti, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 54

132 viz OŘ ČČSH - § 10

133 PETŘÍK, Roman, Právní postavení Církve Československé husitské od roku 1920 do současnosti, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009, str. 54

CČSH dodává, že tomu tak je pouze, pokud Organizační řád nebo Hospodářský řád nestanoví, že je nutná kvalifikovaná většina.¹³⁴ Jednání jsou oprávněni se účastnit revizoři a zástupci revizního finančního výboru, ale pouze s hlasem poradním. Proti tomuto usnesení je možné podat odvolání k diecézní radě do 15 dnů, která rozhodne s konečnou platností, pokud je usnesení v rozporu s církevními předpisy. Odvolání jsou oprávněni podat členové revizních orgánů a dále pak členové rady, kteří se řádně omluvili ze zasedání, nebo ti, kteří hlasovali proti usnesení. Rada se schází jednou měsíčně, nejméně však jednou za čtvrtletí, kterou svolává její předseda, místopředseda, nebo jiný pověřený člen podle zápisu z ustanovující schůze. Rada musí být svolána do 10 dnů ode dne doručení písemné žádosti od diecézní rady, revizorů, revizních finančních orgánů nebo pětiny členů obce.

Rada starších má na starosti běžnou agendu hospodaření obce, která nebyla svěřena shromáždění. V hospodářských věcech zastupuje radu pouze předseda, místopředseda, nebo její pověřený člen.¹³⁵ O předkládání účetních a finančních dokumentů se stará finanční zpravodaj, který na dokumentech podpisem stvrzuje, že jsou v mezích rozpočtu. Rada vede také pokladnu, správu nemovitého majetku, správu členských příspěvků. Tyto činnosti vykonávají zvláštní funkce¹³⁶, které jsou svěřovány členům rady. Tyto funkce mohou být kumulovány v ruce členů rady, mohou být svěřeny předsedovi, místopředsedovi nebo finančnímu zpravodaji. Účetnictví může být vedeno za úplatu, ale za tohoto předpokladu nesmí být tato osoba členem rady starších.

Rada pečuje o křesťanský život, svolává shromáždění a předkládá mu zprávy, pečuje o místní bohoslužebné a kancelářské potřeby, zajišťuje podle možností byt a stravu faráři a ostatním duchovním, přijímá zaměstnance, pečuje o archiv apod. Ke své práci si z členů náboženské obce může sestavovat komise, které ji jednou ročně podávají zprávu. Každá komise vysílá jednoho svého zástupce na jednání rady starších. Tento zástupce má poradní hlas.

134 viz Ústava CČSH – čl. 21 odst. 4

135 viz Hospodářský řád CČSH - § 13 odst. 4

136 Jedná se o činnost pokladníka, hospodáře, správce budov, správce členských seznamů a vedení účetnictví

Radu starších je možné rozpustit pokud neplní své funkce, jedná v rozporu s církevními předpisy nebo s usneseními oprávněných církevních orgánů, její složení neodpovídá církevním předpisům, či nebyla zvolena podle církevních předpisů. Radu starších může rozpustit diecézní rada a na její místo dosadit zmocněnce svým usnesením. Zmocněnec působí v obci až do zvolení nové rady starších. Přebírá pravomoci rady starších v oblasti běžné správy rady a jejího předsedy, ale nesmí překročit rámec běžné správy. Diecézní rada je oprávněna dávat zmocněnci pokyny v rámci jeho působnosti. Zmocněnec ve lhůtě stanovené diecézní radou je povinen svolat shromáždění náboženské obce, které zvolí novou radu starších.

Proti rozhodnutí diecézní rady je možné odvolání do 15 dnů od doručení, což má odkladný účinek. O odvolání rozhoduje ústřední rada, jejíž rozhodnutí je konečné.

4.5. Revizní orgány náboženské obce

Předpisy CČSH předpokládají existenci dvou správních revizních orgánů. Jedná se o revizory a revizní finanční výbor. „Kontrolu hospodaření náboženské obce provádějí revizoři nebo nejméně tříčlenný finanční výbor.“¹³⁷ Je tedy zřejmé, že obec může mít buďto své revizory, nebo revizní finanční výbor, nicméně Ústava CČSH umožňuje, aby obec měla obě tyto instituce. Ani jeden z orgánů není podřízen ani nadřízen radě starších. Svou činností odpovídají pouze shromáždění náboženské obce, které je volí včetně náhradníků.

Revizní finanční výbor se skládá minimálně ze tří členů volených shromážděním. Ustanovující zasedání, kterým se revizní finanční výbor ustaví, svolává nejstarší člen. Na tomto zasedání si výbor zvolí svého předsedu, popřípadě i místopředsedu, a dále pak složí slib do rukou biskupa, nebo jeho zástupce.

Oba orgány mají právo se účastnit zasedání rady starších, kde mají pouze

¹³⁷ Ústava CČSH – čl. 22 odst. 1 věta první

poradní hlas. Vyjadřují se k záležitostem hospodářské povahy, provádějí kontrolu účetní závěrky a hospodaření. K těmto problémům se vyjadřují i na shromáždění. Mají právo podávat návrhy radě starších i shromáždění opatření k odstranění zjištěných nedostatků a požadovat zprávu o jejich plnění. Kontrolu provádějí soustavně podle schváleného rozpočtu a podle směrnic určujících způsob hospodaření. Vyjadřují se k návrhům rozpočtu na základě hospodaření v minulých letech.

Kontrolu provádějí nejméně dvakrát ročně a mají právo si vyžádat všechny potřebné dokumenty od rady starších. Ta je povinna jim je předat. Revizní orgány se též vyjadřují ke všem hospodářským smlouvám i jiným dokumentům. Vyjadřují se k účetní závěrce před jejím předložením shromáždění. Pokud revizní orgán dojde k závěru, že došlo k porušení předpisů, předá zprávu radě starších i příslušné diecézní radě. Pokud je porušení závažné, má revizní orgán právo pozastavit sporné rozhodnutí do rozhodnutí diecézní rady, kterou neprodleně informuje. Ta rozhodne do dvou měsíců. Pokud tato lhůta marně uplyne, pak i pozastavení revizního orgánu ztrácí platnost.

Hospodářský řád vymezuje, je-li to možné, aby členy těchto orgánů byly osoby s ekonomickým vzděláním a se znalostí účetnictví, nebo alespoň dobře obeznámené s účetními postupy a příslušnými předpisy jak církevními, tak světskými.

4.6. Duchovní správa

„Vedení duchovní správy v náboženské obci přísluší faráři ustanovenému pro tuto náboženskou obec. Úkoly duchovní správy či některé z těchto úkolů případně vykonávají pod vedením faráře též další, v náboženské obci ustanovení duchovní. K vedení duchovní správy přísluší též zastupování náboženské obce v těchto věcech, vedení Farního úřadu a zastupování ve věcech Farního úřadu.“¹³⁸ V náboženské obci je možné ustanovit více duchovních, nicméně vedoucím duchovním je farář. „Farář je duchovní – člen CČSH, s kněžským svěcením, přijatý do služebního poměru v CČSH působící v příslušném státě, kterému je svěřena do správy konkrétní náboženská obec, v

138 Ústava CČSH – čl. 24

níž má vykonávat službu kněžskou, učitelskou a pastýřskou. K této službě je vyslán církví po dokončeném úplném teologickém studiu (zakončeném minimálně státní magisterskou zkouškou) svátostí svěcení kněžstva a církevním pověřením.¹³⁹

Farář je odpovědný za duchovní správu obce, řádné vedení a plnění úkolů farního úřadu. Farář je členem rady starších, kde může být zvolen do jakékoliv funkce krom funkce předsedy nebo finančního zpravodaje.

Všechny duchovní v obci, včetně faráře, jmenuje diecézní rada na návrh biskupa a po předchozím projednání v náboženské obci. Tím se tato církev podobá spíše církvi katolické. Podmínkou jmenování je řádná funkce duchovního, tj. kandidát splňuje obecnou způsobilost k duchovenské službě jako je mravní a občanská bezúhonnost, studoval teologii a přijal svěcení a byl přijat do služebního poměru. Pro službu kněžskou je nutný magisterský titul v oboru teologie, pro jáhna postačuje titul bakalářský.

Farář nabývá práv a povinností svého úřadu dnem účinnosti ustanovení, který vydal příslušný orgán, nejdříve však dnem vzniku služebního poměru. Uvedení do funkce přísluší biskupovi nebo jeho zástupci. Farář do jeho rukou složí slib věrného plnění úkolů duchovní správy. Po uvedení do funkce farář protokolárně převezme vedení farního úřadu a je tak i seznámen se stavem obce. Farář zastupuje náboženskou obec navenek v oblasti duchovní správy.¹⁴⁰ Povinnosti duchovní správy vyplývají z § 2 odstavců 3 a 4 Řádu duchovenské služby.

V obci, kde není řádný duchovní správce, je zřízena funkce administrátora. Administrátorem náboženské obce se může stát farář jiné náboženské obce.

V rámci duchovní správy je nutné zmínit farní úřad, který působí při každé náboženské obci. „Farní úřad je církevním orgánem, jehož činnost spočívá v plnění poslání a úlohy církve ve veřejné sféře v souladu se zákony státu a podle zvláštních právních předpisů v rozsahu, v jakém bylo církvi přiznáno oprávnění k výkonu těchto

139 Řád duchovenské služby CČSH - § 2 odst. 1

140 viz OŘ CČSH – § 42

zvláštních práv ve veřejné sféře v příslušném státě, zejména

a) konání obřadů, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštních právních předpisů, a zajišťování správních činností s tím spojených;

b) vyučování náboženství na státních školách;

c) výkon duchovenské služby v ozbrojených silách státu, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova.¹⁴¹ Farní úřady Církve Československé husitské vykonávají jménem církve úkony, které jsou svěřeny ze zákona církvi. Farní úřad je obligatorně svěřen do rukou faráři s kněžským svěcením, nebo faráři ustanoveném v obci do funkce administrátora anebo faráři, kterého vedením farního úřadu pověří biskup.¹⁴² Farní úřad je tvořen pouze duchovními, kteří byli do náboženské obce ustanoveni, ale za řádný chod odpovídá biskupovi pouze farář. Farní úřad je ve své činnosti vázán právními předpisy státu, který je vydal, a předpisy vydanými ústřední radou církve v daném státě. Pro jeho působnost jsou v náboženské obci zvláštní listiny, které podepisuje pouze farář.

4.7. Správa majetku náboženské obce

V předcházejících kapitolách jsme se zabývali i správou majetku, ovšem nikoliv uceleně. Nyní bychom se měli zabývat správou majetku uceleně. Všechny církevní právnické osoby musejí hospodařit podle rozpočtu sestavovaného pravidelně každý rok. Rozpočet podle církevních předpisů vytváří rada starších na návrh svého finančního zpravodaje, konzultuje jej s revizním orgánem náboženské obce, a pak jej předloží ke schválení shromáždění náboženské obce. Takto schválený rozpočet je nutné ještě předložit diecézní radě. Rozpočet musí být vyrovnaný, případný schodek musí být hrazen z úspor z minulých let nebo z mimořádných zdrojů obci přislíbených. Pokud se během hospodaření objeví mimořádné výdaje a k nim i zdroje, pak rada starších může navrhnout úpravu rozpočtu.¹⁴³

141 OŘ CČSH – § 43 odst. 1

142 viz OŘ CČSH – § 43 odst. 3

143 viz OŘ CČSH - § 10

Veškeré hospodaření je vedeno zásadou hospodárnosti, účelnosti a odpovědnosti. Za hospodaření odpovídají orgány, kterým bylo hospodaření svěřeno, zejména rada starších. Rada starších musí hospodařit podle Směrnice o rozpočtu a rozpočtovém provizoriu. Tu schvaluje církevní zastupitelstvo. Rada je povinna dodržovat závazky a vymáhat pohledávky, starat se o majetek, aby na něm nedošlo k úhoně po fyzické nebo právní stránce.

Rada starších je ve svých jednáních omezena kromě obecných předpisů také zvláštními ustanoveními. Jde o omezení vyplývající při rozpočtovém provizoriu. V takovém případě neinvestiční výdaje mohou tvořit jen 90% neinvestičních nákladů posledního schváleného rozpočtu a investiční výdaje mít obec nesmí. Výjimky musí schválit diecézní rada.

Pokud jde o nakládání s nemovitým majetkem, tak Ústava CČSH omezuje nakládání s ním tím způsobem, že ke všem smlouvám, kterými obec zatěžuje, převádí, nebo dává do zástavy nemovitý majetek, je vyžadován souhlas diecézní rady a následně i ústřední rady. Pokud jde o nájemní vztahy, tak je nutné, aby souhlas dala pouze diecézní rada.¹⁴⁴

Všechny smlouvy hospodářské povahy, kde náboženská obec na sebe bere majetkové závazky, podléhají souhlasu statutárního orgánu náboženské obce, rady starších. Smlouvy, s jejichž obsahem nebylo seznámeno shromáždění při schvalování rozpočtu, podléhá schválení též shromáždění. Smlouvy se závazkem 10 % příjmů minulého rozpočtu schvaluje diecézní rada.

Náboženská obec může zřizovat účelové fondy. O jejich vzniku, změně a zániku rozhoduje shromáždění náboženské obce. Takovéto rozhodnutí musí být sděleno ústřední radě do třiceti dnů od nabytí účinnosti. V rozhodnutí je nutné určit pravidla činnosti, hospodaření a účel fondu. Příjmem fondu mohou být pouze příjmy církve a příjmy, kterými obec disponuje. Hospodaření fondů podléhá kontrole revizních orgánů

¹⁴⁴ viz Ústava CČSH – čl. 7 odst. 2

náboženské obce.

Kontrolní činnost nad hospodařením obce i jejích fondů konají revizoři nebo revizní finanční výbor, dále pak diecézní revizní finanční výbor a církevní revizní finanční výbor. Kontrola se provádí průběžně v případě orgánů náboženské obce, v případě orgánů vyšších celků se provádí jednorázově zaměřenými účelovými kontrolními akcemi. Odpovědné orgány, zejména rada starších, jsou povinny jednou měsíčně sestavit účetní závěrku.

Všechny hospodářské smlouvy, účetní dokumenty a všechny dokumenty, z nichž vyplývají obci práva a povinnosti, musí podepsat předseda rady starších, farář a finanční zpravodaj. Podpis předsedy může nahradit podpis místopředsedy rady. Pokladní doklady musí podepsat ještě pokladník, pokud je zvolen.

5. Závěr

Jako cíl této práce jsem si vymezil srovnat fungování správy a právní postavení ve třech sociologických základních jednotkách tří křesťanských církví: církve katolické, ČCE a CČSH. Nicméně závěrem lze říci, že takovéto srovnání se nepovedlo v takovém měřítku, v jakém by bylo potřeba. Základním problémem je to, že nelze srovnávat nesrovnatelné. Systémy postavené na episkopálně-papálním modelu jsou naprosto odlišné od modelu presbyterně synodního, popřípadě od modelu syntetizující episkopální a presbyterní princip. Je nepochybné, že se jednotlivé církve v některých institutech podobají, ale v jiných jsou diametrálně odlišné. Z těchto důvodů opravdové srovnání fungování sociologicky základních jednotek církví nelze udělat, což vedlo k řešení pojednat o každé církvi zvlášť a v některých kapitolách přirovnat daný institut k obdobnému institutu v jiné církvi. Je sice pravda, že některé instituty se shodně jmenují, ale jedná se v podstatě o odlišné věci.

Esenciálním důvodem této rozdílnosti je postavení laického a duchovenského stavu ve fungování církve. Ve všech větvích katolické církve je postavení duchovních značně silné, a to zejména duchovních s biskupským svěcením, a pokud jde o laický

prvek, tak by se skoro dalo říci, že ve správě této církve je jen „trpěň“. V evangelické církvi je pozice laického prvku mnohem lepší. Ve většině výkonných orgánech a ve většině shromáždění mají laici alespoň stejně, nebo dokonce více zástupců než duchovní. Navíc duchovní ve správě církve jsou vždy odpovědni těm, které vedou. Tím se postavení duchovních liší od církve husitské. I v této církvi je laický prvek velice silný, ale duchovní pastýři náboženských obcí mají výjimečná postavení a odpovídají diecézní radě, nikoliv samotné obci. To je pozůstatek ze správy katolické církve, což vedlo k převzetí některých myšlenek postavení jednotlivých správních složek. Přesto je podobnost správy obou reformovaných církví mezi sebou mnohem větší než vůči církvi katolické. Toto odlišné postavení laiků je dle mého mínění hlavním důvodem toho, že nejnižší správní jednotky těchto tří církví nelze plně srovnat.

Seznam zkratek

Zkratka	Význam
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CIC	Codex iuris canonici 1983
CCEO	Codex canonum ecclesiarum orientalium
CČSH	Církev československá husitská
CZ ČCE	Církevní zřízení Českobratrské církve evangelické
ČBK	Česká biskupská konference
ČCE	Českobratrská církev evangelická
č.	číslo
čl.	článek
ibid.	ibidem, tamtéž
in	v
JVŘ ČCE	Jednací a volební řád Českobratrské církve evangelické
odst.	odstavec
OŘ CČSH	Organizační řád Církve Československé husitské
ŘSC ČCE	Řád o správě církve Českobratrské církve evangelické
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení (ČR)
str.	strana
tj.	to jest
Ústava CČSH	Ústava Církve Československé husitské
viz	srovnání
zák.	zákon

Literatura

Zákony České republiky

1. Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 23/1991 Sb.), ve znění pozdějších předpisů
2. zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů v platném znění
3. zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník v platném znění

Dokumenty Katolické církve

1. Codex Iuris Canonici Auctoritate Ioannis Pauli PP. II Promulgatus Datum Romae, die xxv Ianuarii, anno MCMLXXXIII
2. Bible Písmo svaté Starého a Nového zákona, Český ekumenický překlad – Česká biblická společnost, Praha, 1994
3. Stanovy pastoračních rad farností Arcidiecéze pražské
4. Stanovy pro ekonomické rady farností Arcidiecéze pražské
5. Obecně závazné nařízení České biskupské konference ve věcech správy církevního majetku
6. Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium
7. Rozhodnutí ČBK č. 4/VI. ze dne 22.9.1993
8. Dekret o pastýřské službě biskupů Christifideles laici
9. Stanovy (farní pastorační rady Apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve v ČR)
10. Sbíрка platných právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945-2009, Jablonec nad Nisou, 2009
11. Sbíрка platných právních norem Apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve v ČR (1996-2011), Praha, 2011

Dokumenty CČSH

1. Ústava československé církve husitské
2. Organizační řád Církve československé husitské

3. Řád duchovenské služby Církve československé husitské
4. Hospodářský řád Církve československé husitské

Dokumenty ČCE

1. Církevní zřízení ČCE
2. Řád o správě církve
3. Jednací a volební řád
4. Řád hospodaření církve
5. Řád pro kazatele
6. Statut Jeronymovy jednoty

Odborná literatura:

1. CORIDEN, A. James, Parish in Catholic Tradition: History, Theology, and Canon Law, Paulist Press, New Jersey, 1997
2. CZERNIN, Jan, Majetková práva obrocí, záduší a kostelů v minulosti a jejich transformace dnes *Revue církevního práva* 6 1/97
3. DVOŘÁČEK, Jiří, Dřívější a současná úprava postavení faráře ve východních katolických církvích – Srovnání postavení podle kánonů 279-294 CCEO a kánonů 489-510 *Motu proprio „Cleri sanctitati*, in *Revue církevního práva* 28 2/04
4. FILIPI, Pavel, Církev a církve, Kapitoly z ekumenické eklesiologie, CDK, Brno, 2000
5. GÓRECKI, Edward, Církev se uskutečňuje ve farnosti: kanonicko-pastorační příručka pro duchovní a laiky, Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc, 1996
6. GÓRECKI, Edward, Obecné normy Kodexu kanonického práva Jana Pavla II., Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc, 1994
7. GROCHOLEWSKI, Zenon, Postup pri preložení a odvolaní farára, Serafín, Bratislava, 1999
8. HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011
9. HRDINA, Antonín, Kanonické právo – Zvláštní část, Fakulta právnická- ZČU, Plzeň, 1996

10. HRDINA, Antonín, Problém vlastnického práva k nemovitostem na tzv. inkorporovaných farních, in *Revue církevního práva* 1/95
11. HRDLIČKOVÁ, Hana, Proměny řízení v Českobratrské církvi evangelické, in *Revue církevního práva* 2/95
12. JANČÁŘ, Jan, Inkorporované farnosti ve světle koncilu, pokoncilních dokumentů a současné legislativy, in *Revue církevního práva* 33 1/2006
13. LIBOSVÁRSKÁ, Jaroslava, Farnost jako subjekt vlastnického práva, diplomová práce Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Olomouc, 2011
14. PAŘENICA, Jan, Církevní právo Českobratrské církve evangelické, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009
15. PAZOUREK, Miroslav, Manuál pro CODEX CANONUM ECCLESIAE, ORIENTALIS aneb Úvod do Kodexu kánonů východních církví, Karolinum, Praha, 1998
16. PETŘÍK, Roman, Právní postavení Církve Československé husitské od roku 1920 do současnosti, diplomová práce Univerzity Karlovy v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2009
17. PREININGER, Miloslav, Farnost, in *Revue církevního práva* 8 3/97
18. Právo katolické církve – studijní texty bohosloveckých fakult, Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc, 1991
19. PŘIBYL, Stanislav, Farnost v římskokatolické církvi Pokus o pohled na reformu farní duchovní správy v Litoměřické diecézi, *Revue církevního práva* 50 3/11
20. PUMPR, Pavel, Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století, Matice Moravská, Brno, 2010
21. SMOLÍK, Josef, Kristus a jeho lid – Praktická eklesiologie, Oikoymenth, Praha, 1997
22. TRETERA, Jiří Rajmund, Konfesní právo a církevní právo, Jan Krigl, Praha, 1997
23. TRETERA, Jiří Rajmund, Reflexe pojmu farních inkorporací v novodobých dějinách církevního práva v Českých zemích, in *Revue církevního práva* 33 1/2006

24. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, Slovník církevního práva, Grada, Praha, 2011
25. TRETERA, Jiří Rajmund, Stát a církve v ČR, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2002

Internetové zdroje:

1. stránky Církve československé husitské <http://www.cesh.cz/>
2. stránky Českého statistického úřadu:
http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem
3. stránky Českobratrské církve evangelické <http://www.e-cirkev.cz/>
4. stránky Evangnet <http://www.evangelnet.cz/>

Abstrakt

Tato práce je o právním postavení a správě sociologicky základních jednotek tří církví v České republice. Tyto tři církve patří mezi nejvýznamnější církve u nás, přestože jsou založeny na různých systémech řízení. Tato práce usiluje o provedení jisté komparace těchto tří systémů.

Tato diplomová práce je rozdělena do pěti základních kapitol. Každá kapitola textu se zabývá problematikou základní jednotky každé z církví. První kapitola je ovšem pouze úvod do problému.

Ve druhé kapitole se seznamujeme s farností katolické církve, která je řízena episkopálně papálním systémem řízení. V České republice je největší Římskokatolická církev. Na to reaguje tato práce tím, že sedm subkapitol se věnuje této části církve a jedna kapitola se věnuje církvi Řeckokatolické. První subkapitola je o postavení farnosti v systému církve, druhá část se zabývá vznikem, změnou a zánikem farnosti. Třetí a čtvrtá část se věnují postavení kněží ve farnosti, přičemž třetí část se zabývá faráři a čtvrtá se zabývá ostatními kněžími. Pátá část se věnuje problematice obou farních rad. V šesté subkapitole se autor zabývá správou farního majetku a v poslední subkapitole o římskokatolické farnosti se zabývá jinými právníckými osobami, které existují při farnostech.

Třetí kapitola se zabývá farním sborem Českobratrské církve evangelické, což je největší protestantská církev v České republice. Je založena na presbyterně synodním základě. Kapitulu tvoří osm subkapitol. První a druhá subkapitola se zabývají stejnou problematikou jako stejně číslované subkapitoly ve druhé kapitole, ale pouze hovoří o farním sboru ČCE. Třetí, čtvrtá a pátá subkapitola korespondují se strukturou farního sboru a zabývají se shromážděním, mocí výkonnou a představenými sboru. Šestá subkapitola se zabývá správou majetku sboru. Poslední dvě subkapitoly reagují na existenci dvou organizačních jednotek, které existují vedle farního sboru.

Kapitola čtvrtá se zabývá náboženskou obcí CČSH, která je druhou největší reformní církví u nás. Správa církve je založena na prvcích episkopálního a

presbyterního systému správy. Kapitola má sedm subkapitol. První dvě subkapitoly se zabývají stejnou problematikou u CČSH jakou první dvě subkapitoly předcházejících církví. Třetí část se zabývá problematikou struktury náboženské obce a postavením shromáždění v něm. Čtvrtá a pátá kapitola se zabývají mocí výkonnou a kontrolními orgány náboženské obce. Šestá část hovoří o postavení kněží v obci a poslední část se zabývá správou majetku.

Pátá kapitola zhodnocuje výsledky předcházejících kapitol. Výsledkem práce je konstatování, že tyto tři právnické osoby ve své podstatě jsou natolik rozdílné, že není možné udělat komparaci celků, ale lze udělat srovnání pouze některých dílčích institutů.

Abstract

Legal position and administration of Roman-Catholic parishes, parish communities of the Evangelical Church of Czech Brethren and religious communities of the Czechoslovak Hussite Church.

This thesis is about the legal position and administration of the elementary institutions of three churches in the Czech Republic. These churches are significant in the Czech Christian churches and they are based on other system of administration. The aim of this thesis is to make comparison of this three systems.

The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different church. Chapter one introduced to the problem and it presents all churches.

Chapter two is about parishes of Catholic Church, which is controled by a episcopal papal system of administration. In the Czech Republic is the most dominant Roman branch of church. The thesis react with this fact and the first part is mostly about this branch, only one chapter is about the other branches of this church. This chapter consists of eight parts. The first part is about the legal position of parishes, second part is about establishment, termination and change of parishes. The third and fourth parts are about the position of priests (third part is about parish priests, fourth part is about other priests in the parish) and the fifth part is about councils in the parish. Sixth part of this chapter describes the administration of property. Seventh part introduces to other legal persons and the last part introduces to the system of other branch of catholic church.

Chapter three is about parish communities of the Evangelical Church of Czech Brethren, which is the biggest protestant church in the Czech Republic. It is based on presbyter synod system. This chapter consists of eight parts. The first part and second part describe the same things such the same parts in chapter second. Third, fourth and fifth parts simulate the structure of parish community and they speak about the assembly, executive authority and chairmen of community. Sixth part of this chapter

describes the administration of property. Seventh and eighth parts reflect two organizations, which relate to parish community.

Chapter four is about religious communities of the Czechoslovak Hussite Church, which is the second biggest reformation church. The governance of this church is based on episcopal and presbyter system. This chapter consists of seven parts. The first part and second part describe the same things such the same parts in chapters two and three. The third part describes the structure of religion community and the position of assembly. The fourth part is about executive authority and the fifth part speaks about the control authority. Sixth part describe the position of the priests. Seventh part of this chapter describes the administration of property.

Chapter fifth summarizes the other chapters. The conclusion is, that this three legal persons are too different to make comparison of them. It is possible to make it only in few institutions.

Názav diplomové práce v anglickém jazyce:

Legal position and administration of Roman-Catholic parishes, parish communities of the Evangelical Church of Czech Brethern and religious communities of the Czechoslovak Hussite Church.

Seznam klíčových slov: církevní právo, farnost, farní sbor, náboženské shromáždění

Seznam klíčových slov v anglickém jazyce: canon law, parish, parish community, religious community